

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

MUZIKOS PEDAGOGIKOS STUDIJŲ PROGRAMA

GIEDRĖ MIKALAUŠKAITĖ

Magistro baigiamasis darbas

**EMOCINIO IMITAVIMO METODO TAIKYMO GALIMYBĖS BENDROJO
UGDYMO MOKYKLŲ PRADINIŲ KLASIŲ MUZIKOS PAMOKOSE:
MOKYTOJŲ POŽIŪRIO ANALIZĖ**

Darbo vadovė prof. dr. Diana Strakšienė

Šiauliai, 2024

Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį darbą,
GARANTIJA

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Giedrė Mikalauskaitė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Muzikos pedagogika <i>Music Pedagogy</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Emocinio imitavimo metodo taikymo galimybės bendrojo ugdymo mokyklų pradinėse klasių muzikos pamokose: mokytojų požiūrio analizė <i>Possibilities of using the Emotional Simulation Method in primary music lessons in general education schools: an analysis of teachers' attitudes</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuojau, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Giedrė Mikalauskaitė,
pateikdamas (-a) šį darbą,
patvirtinu (pažymėti)
I, Giedrė Mikalauskaitė, by
submitting this paper confirm (check)

Embargo laikotarpis
Embargo Period

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

- _____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).
- Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

Mikalauskaitė G. Emocinio imitavimo metodo taikymo galimybės bendrojo ugdymo mokyklų pradinių klasių muzikos pamokose: mokytojų požiūrio analizė / vadovė prof. dr. Diana Strakšienė; Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Edukologijos institutas – Šiauliai, 2024. – 53 p.

SANTRAUKA

Magistro darbe aptariamos emocinio imitavimo metodo (EIM) taikymo galimybės bendrojo ugdymo mokyklų pradinių klasių muzikos pamokose. Tyrimo probleminiai klausimai: Kokios EIM formos gali būti taikomos pradinių klasių muzikos pamokose? Kaip muzikos mokytojai vertina EIM naudą muzikos pamokose? Tyrimo objektas – emocinio imitavimo metodo taikymas pradinių klasių muzikos pamokose. Tyrimo tikslas – ištirti mokytojų požiūrį į emocinio imitavimo taikymo galimybes pradinių klasių muzikos pamokose. Tyrimo uždaviniai: 1) išanalizuoti emocinio imitavimo metodo sampratą; 2) atskleisti emocinio imitavimo metodo taikymo galimybes pradinių klasių muzikinio ugdymo turinyje; 3) aptarti muzikos pamokos veiksena EIM kontekste; 4) ištirti pedagogų požiūrį į emocinio imitavimo metodo taikymo galimybes pradinių klasių muzikos pamokose.

Išanalizavus mokslinę literatūrą ir atlikus empirinį (kiekybinį) tyrimą buvo gautos šios išvados: 1. Emocinio imitavimo metodas (EIM) užtikrina sėkmingą muzikinį auklėjimą, efektyviau lavina moksleivių muzikalumą, saviraišką, saviugdą, didina ugdytinių domėjimąsi muzika, kultūriniu, meniniu visuomenės paveldu, leidžia tradicinį ugdymo turinį pateikti naujai. 2. Emocinio imitavimo metodas (EIM) atskleidžia galimybes mokinių kūrybiškumo ugdymui, emocinio išraiškumo formavimui, ugdytinių muzikos meno (kartu ir dalyko) asmeninės reikšmės bei naudos suvokimui, muzikos pedagogo autoriteto kėlimui, drausmės problemų pamokoje mažinimui. Metodo dėka galima integracija su kitais menais. 3. Emocinio imitavimo metodu (EIM) galima efektyviai panaudoti visose pamokos muzikinės veiklos srityse: muzikos klausyme, vokalinėse pratybose, solfedžiavime, dainavime, ritmavime, instrumentiniame muzikavime. 4. Atliktas empirinis tyrimas parodė, kad, pedagogai palankiai vertina EIM, kaip priemonę siekiant racionalaus ir jausminio prado vienovės. Tai yra universalus, reikalingas ir veiksmingas metodas, kuris suteikia galimybę lavinti skirtingo amžiaus ugdytinių individualų ir grupinį kūrybiškumą, padeda mokiniams pajauti muzikavimo džiaugsmą. Mokytojų manymu, EIM metodas yra tinkamas naudoti visose muzikos veiklos veiksenaose ir neabejotinai padeda mokiniams geriau įsisavinti mokomąją medžiagą, skatina mokinių kūrybiškumą, saviugdą, muzikalumą, saviraišką.

Esminiai žodžiai: muzikos pamoka, emociinio imitavimo metodas, pradinės klasės.

Mikalauskaitė G. Possibilities of application of the Emotional Simulation Method in music lessons of primary classes of general education schools: an analysis of teachers' attitudes / supervisor prof. dr. Diana Strakšienė; Šiauliai Academy of Vilnius University, Educational Research Institute - Šiauliai, 2024. – 53 p.

SUMMARY

The master's thesis discusses the possibilities of applying the Emotional Imitation Method (EIM) in music lessons of primary classes in general education schools. What forms of EIM can be used in primary school music lessons? How do music teachers perceive the benefits of EIM in music lessons? The object of the study is the use of the Emotional Simulation Method in primary school music lessons. The aim of the study is to investigate teachers' attitudes towards the use of Emotional Imitation in primary school music lessons. The objectives of the study are: 1) to analyse the concept of the emotional imitation method; 2) to reveal the possibilities of applying the emotional imitation method in the content of primary music education; 3) to discuss the activities of the music lesson in the context of the EIM; 4) to investigate the teachers' attitudes towards the possibility of applying the emotional imitation method in primary music lessons.

The analysis of the scientific literature and the empirical (quantitative) study led to the following conclusions: 1. The Emotional Imitation Method (EIM) ensures successful music education, more effectively develops students' musicality, self-expression, self-development, increases students' interest in music, cultural and artistic heritage of the society, and allows to present the traditional content of education in a new way. The Emotional Imitation Method (EIM) reveals the possibilities of developing students' creativity, forming emotional expressiveness, understanding the personal significance and benefits of the art of music (and the subject), raising the authority of the music teacher, and reducing discipline problems in the lesson. The method allows integration with other arts. 3. The Emotional Imitation Method (EIM) can be used effectively in all areas of classroom music activities: music listening, vocal exercises, solfege, singing, rhythmic and instrumental music making. 4. The empirical study showed that educators have a positive attitude towards EIM as a means of achieving unity between the rational and the emotional. It is a versatile, necessary and effective method that enables the development of individual and group creativity of pupils of different ages, and helps pupils to experience the joy of making music. Teachers believe

that the EIM method is suitable for use in all music activities and undoubtedly helps students to better absorb the material, fosters creativity, self-development, musicality and self-expression.

Key words: music lesson, emotional simulation method, primary classes.

TURINYS

ĮVADAS	7
1. EMOCINIO IMITAVIMO METODO TEORINIS ASPEKTAS	9
1.1. Emocinio imitavimo metodo (EIM) samprata	9
1.2. EIM raiška žymiausiose muzikinio ugdymo koncepcijose	11
1.3. Pagrindiniai EIM bruožai	14
2. EIM TAIKYMAS PRADINIŲ KLASIŲ MUZIKINIO UGDYMO TURINYJE	17
2.1. Pradinių klasių muzikinio ugdymo samprata EIM kontekste.....	17
2.2. Pradinių klasių mokinių psichoemocinė raida.....	20
2.3. Muzikos pamokos veiksena taikant EIM	25
3. MOKYTOJŲ POŽIŪRIO Į EIM TAIKYMĄ BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ PRADINIŲ KLASIŲ MUZIKOS PAMOKOSE EMPIRINIS TYRIMAS	29
3.1. Tyrimo metodologija ir imtis.....	29
3.2. Tyrimo rezultatai	30
IŠVADOS.....	44
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	45
PRIEDAI	47

IVADAS

Aktualumas ir mokslinis iširtumas. Emocijos yra tam tikru momentu kylantys išgyvenimai, kurie parodo, kaip žmogus vertina situaciją, susijusią su jo poreikių patenkinimu tuo metu (Antanienė, 2005).

Anot, Matonio (1991) emocijos, kaip organiška dvasinio pasaulio dalis, daro didžiulę įtaką asmenybės kūrybingumui, aktyviai veikia ne tik estetinę, bet ir moralinę, netgi teisinę sąmonę. Emocijų kultūros ugdymas, emocinio poveikio formų reguliavimas žymiai lemia asmenybės ir visuomenės dvasinį aktyvumą, kūrybinių galių bei sugebėjimų atsiskleidimą, bendrą žmogaus psichologinį tonusą. Todėl savęs supratimas yra pagrindinis įgūdis, kuris padeda valdyti kitus emocinio intelekto įgūdžius. Emocinis intelektas yra svarbių įgūdžių pagrindas. Tai yra lankstus įgūdis, nors pati asmenybė nekinta. Intelektas, emocinis intelektas ir asmenybė yra geriausias būdas įvertinti žmogų. Emocinis intelektas yra pagrindinis žmogaus elgesio elementas, nesusijęs su pačiu intelektu (Bradberry, Greaves, 2019). Daugelio mokslininkų, muzikos pedagogų atstovų (Balčytis, 1998; Piličiauskaitė–Navickienė, 2012; Strakšienė, 2009; Girdzijauskienė, 2008; Петрушин, 2008; Ross, 1986; Piličiausko, 1972, 1987, 1998; Rinkevičiaus, 2002, 2005 ir kt.) teigimu, muzika yra žmogiškųjų jausmų, išgyvenimų ir vidinio pasaulio raiška, turinti plačias galimybes žmogaus psichofiziniams ypatumams atliepti ir interesams tenkinti. Daugelis žmonių net nenumano, kokiomis nepaprastomis muzikinės vaizduotės galiomis pasižymi profesionalūs muzikantai. Dauguma jų komponuoti pradeda ne grodami instrumentu, o savo mintyse (Sacks, 2008). Siekiant optimizuoti muzikinį ugdymą Navickienė (2005) ir Piličiauskas (1998) sukūrė emocinio imitavimo metodą.

Emocinio imitavimo metodas (toliau – EIM) – moksleivių muzikalumo ir muzikinių gebėjimų bei saviugdos skatinimo būdas, imituojant kūrinio emocinių intonacijų arba menamo herojaus išgyvenimų turinį, sužadinamą integruojant kitas meno rūšis. Jis taikytinas ne vien per muzikos, bet ir per literatūros, dailės, tikybos, etikos ir kitas pamokas ar klases valandėlių metu (Navickienė, 2001).

Mokymo procese svarbiausia išugdyti mokinių norą mokytis, tai paremta ne tik mokinio mąstymu bet ir jausmais. Aktualu dėstant muziką naudoti emocinio imitavimo metodą orientuotą į moksleivių emocinio jautrumo ugdymą. EIM yra sėkmingo muzikinio ugdymo dalis, kuris skatina visapusiškai lavinti mokinio muzikalumą, saviraišką, muzikos meno pažinimą, domėjimąsi muzikiniu, kultūriniu, meniniu paveldu. Pedagogui sudarant sąlygas ugdymo procesą pateikti naujai, gerinant atmosferą ir artimesnį bendravimą su ugdytiniais.

Siekiant tobulinti muzikinio ugdymo procesą aktualu ir prasminga didesnę dėmesį skirti Emocinio imitavimo metodui ir jo raiškai pradinio muzikinio ugdymo turinyje. Viena iš muzikos įsivaizdavimo rūšių yra susijusi su reguliariu tam tikro muzikos kūrinio klausymu ir perklausymu. Gebėjimas įsivaizduoti muziką reikalauja nepaprastai jautrių ir ištobulintų muzikos suvokimo ir įsiminimo sistemų. Šioms sistemoms būdingas spontaniškas veikimas ir pasikartojimas neturi analogo kitose percepsinėse sistemose. Gali būti, kad viso to priežastys slypi ne tiek nervų sistemoje, kiek pačios muzikos išskirtinume – jos ritme, jos melodingume, tokiuose skirtinguose nuo šnekamosios kalbos ir jos itin tiesioginiame ryšyje su emocijomis (Sacks, 2008). Emocijų aptikimas reiškia, kad tie, kurie naudoja EIM manipuliaciniais tikslais, atidžiai analizuoja individo emocinės būsenos detales, pasinaudoja savo gebėjimais įvairioms nežodinėms detalėms surinkti. Vieni žymiausi tyrinėtojų Salovey ir Mayeris (2004) emocijas traktuoja kaip organizuotus atsakus, pereinančius daugelį psichologinių posistemų, įskaitant psichologines, pažintines, motyvacines ir patirties. Emocijos paprastai kyla kaip atsakas į įvykį, turintį teigiamą ar neigiamą reikšmę individui (Lekavičienė, Antinienė, 2015).

Mokslo darbų apžvalga rodo, jog nepaisant minėtų autorių įdirbio išsamių tyrimų, analizuojančių emocinio imitacinio metodo taikymo galimybes pradinėse klasių muzikos pamokose (ar atskirose muzikinėse veiksėse) iki šiol nepakanka, todėl tai galime traktuoti kaip aktualią pedagoginę problemą.

Tyrimo probleminiai klausimai: Kokios EIM formos gali būti taikomos pradinėse klasių muzikos pamokose? Kaip muzikos mokytojai vertina EIM naudą muzikos pamokose?

Tyrimo objektas – emocinio imitavimo metodo taikymas pradinėse klasių muzikos pamokose.

Tyrimo tikslas – ištirti mokytojų požiūrį į emocinio imitavimo taikymo galimybes pradinėse klasių muzikos pamokose.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) išanalizuoti emocinio imitavimo metodo sampratą;
- 2) atskleisti emocinio imitavimo metodo taikymo galimybes pradinėse klasių muzikinio ugdymo turinyje;
- 3) aptarti muzikos pamokos veiksėse EIM kontekste;
- 4) ištirti pedagogų požiūrį į emocinio imitavimo metodo taikymo galimybes pradinėse klasių muzikos pamokose.

Tyrimo metodologija. Siekiant atskleisti mokytojų požiūrį į emocinio imitavimo metodo galimybių taikymą bendrojo ugdymo mokyklų pradinių klasių muzikos pamokose buvo atliktas empirinis kiekybinis tyrimas. Kiekybinis tyrimas buvo atliktas pasitelkus anketinės apklausos metodą, nes tai efektyvi tyrimo strategija, kurioje naudojami uždari ir atviri klausimai duomenis rinkti ir gauti kiekybinius duomenis. Duomenims analizuoti buvo pasirinktas aprašomosios statistikos metodas.

Tyrimo metodai: švietimo sistemos dokumentų, mokslinės ir metodinės literatūros analizė; empirinis – kiekybinis tyrimas panaudojant anketinės apklausos metodą. Statistinė tyrimo duomenų analizė buvo atliekama naudojant *SPSS 22.0 for Windows* statistinių duomenų apdorojimo programą. *Windows Microsoft Word* ir *Windows Microsoft Excel* programos naudotos sudarant lenteles ir paveikslus.

Tyrimo imtis ir atranka. Tyrimui atlikti buvo naudojamas anketinės apklausos metodas. Anketos buvo skirtos pradinių klasių muzikos mokytojams, kurios buvo patalpintos internetinėje erdvėje „apklausa.lt“. Tyrime dalyvavo 50 atsitiktine tvarka pasirinktų respondentų iš minėtų bendrojo ugdymo mokyklų.

Tyrimo etapai ir organizavimas:

- 2022 m. rugsėjo – gruodžio mėn.: mokslinio darbo temos pasirinkimas, tyrimo objekto, tikslo, uždavinių išsikėlimas, problemos formulavimas, švietimo dokumentų, mokslinės ir metodinės literatūros studijavimas;
- 2023 m. sausio – rugsėjo mėn.: tyrimo tikslo, uždavinių koregavimas, tyrimo problemos tikslinimas. Nagrinėtos mokslinės literatūros susistemimas, kuria remiantis kuriamas kiekybinio tyrimo instrumentas;
- 2023 m. rugsėjo – 2024 m. sausio mėn.: atliktas empirinis kiekybinis tyrimas – pusiau struktūruotas interviu muzikos pedagogams, dirbantiems su pradinių klasių mokiniais.
- 2024 m. vasario – gegužės mėn.: gautų tyrimo rezultatų analizavimas ir išvadų formulavimas.

Darbo aprobacija. Skaitytas pranešimas jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Jaunasis tyrėjas išmaniajai visuomenei“. Pranešimo tema „Emocinio imitavimo metodo taikymo galimybės bendrojo ugdymo mokyklų pradinių klasių muzikos pamokose: mokytojų požiūrio analizė“. Vilniaus universiteto Šiaulių akademija. 2024 m. gegužės 9 d. Pažymėjimo nr. MVG VUŠA-2024-942.

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka lietuvių ir užsienio kalba, įvadas, 3 skyriai, išvados. Darbe pateikiama 9 lentelės. Darbo apimtis be priedų – 53 puslapiai.

1. EMOCINIO IMITAVIMO METODO TEORINIS ASPEKTAS

1.1. Emocinio imitavimo metodo (EIM) samprata

Emocinio imitavimo metodas (EIM) – tai moksleivių muzikalumo ir muzikinių gebėjimų bei saviugdos būdas, imituojant kūrinio emocinių intonacijų arba menamo herojaus išgyvenimų turinį, sužadina kitų meno rūšių integracijos pagalba (Navickienė, 2000). EIM pagrindines metodo kategorijas – emocijas ir imitavimas.

Anot Navickienės (2001), siekiant ugdymo procese patetiškai derinti racionalųjį ir emocinį pradą, buvo pradėti taikyti pagrindiniai, vieno pačių progresyviausių ir demokratiškiausių teatro reformatorių – Stanislavskio, aktorius auklėjimo sistemos principai. Todėl muzikinio ugdymo pradžioje moksleivių muzikalumą, artistiškumą ir išraiškingumą lavinti rekomenduojama imituojant emocijas. Tokio ugdymo proceso schema galėtų būti: muzikinė veiksmas, emocinis imitavimas, muzikalumas, išraiškingumas, gebėjimas laisvai išreikšti. Vėliau tikslinga panaudoti Stanislavskio fizinio veiksmo metodą, kuris įgyja gebėjimą laisvai išreikšti praturtina emocijomis, t. y. pasiekama laisvė išreikšti jaučiant. Tuo būdu, emocinis imitavimas gali tapti priemone, vedančia į laisvą, jausmingą saviraišką.

Pats metodas skirtas ugdomajam turiniui sujausminti, t. y. harmonizuoti, kai pamokoje lygiareikšmiai keliami ne vien pažintiniai ir motoriniai-lavinamieji, bet ir emociniai tikslai. Šio metodo taikymas užtikrina sėkmingą tarp dalykinę integraciją, kartu muzikos pedagogui atveriamos plačios informacijos pateikimo bei kūrybinės saviraiškos galimybės, atskleidžiami kitų meno rūšių panaudojimo būdai muzikiniams potyriams objektyvizuoti, skatinamas domėjimasis literatūra, poezija, daile, intensyvinamas teorinių žinių pateikimo procesas (Navickienė, 2001).

Spręsdama muzikinio ugdymo optimizavimo klausimus, tokius, kaip kūrybiškumo skatinimas, įtaigumo, emocinio išraiškingumo formavimas, ugdytinių muzikos meno (kartu ir dalyko) asmeninės reikšmės bei naudos suvokimas, muzikos pedagogo autoriteto kėlimas, drausmės problemų pamokoje mažinimas, Navickienė, padedant savo tėvui, Piličiauskui, sukūrė emocinio imitavimo metodą, kurį išsamiai tyrinėjo savo daktaro disertacijoje. Jau pats metodo pavadinimas atskleidžia pagrindinius metodo elementus – emocijas ir imitavimą. Tai ir tyrimų tikslas, ir tikslo įgyvendinimo priemonė (Navickienė, 2000).

Navickienė (2001) teigia, jog emocinis imitavimo metodas yra universalus, t. y. naudotinas visame bendrojo (ir ne tik) lavinimo procese, praturtinant visas muzikines veiksenas (dainavimą, solfedžio, ritminį, instrumentinį muzikavimą). Pedagogas, norėdamas savo pedagoginėje veikloje taikyti emocinio imitavimo metodą (EIM), turėtų įsisavinti vieną šio metodo reikalavimą – išmokti konstruoti muzikinei raiškai skirtas užduotis, muzikinės veiklos nuostatas. Pastarosios naudojamos ne tik organizuojant muzikos klausymąsi, bet ir pateikiant kitų muzikinių veiksėnų užduotis.

Naudojant muzikinės veiklos nuostatas, kūrinio (etiudo, pratimo, užduoties, kt.) atlikimo tikslu tampa ne intonuojamos melodijos, ritmo ir pan. tikslumas, aiškumas (tai tik prielaida, priemonė aukštesniam tikslui siekti), bet reikiamos būsenos išgyvenimas ir įtaigus perteikimas- tai yra emocinis imitavimas. Emocijos labai svarbus ir reikšmingas faktorius žmogaus asmenybės formavimuisi.

Daugelis muzikos pedagogikos ir psichologijos atstovų teigia, jog muzikos misija yra išreikšti jausmus, išgyvenimus, vidinį pasaulį. Tačiau per pamoką, pagrindinę muzikinio ugdymo proceso formą, dažnai akcentuojamas, net absoliutinamas, racionalusis ugdymo pradas, t. y. daugiausiai dėmesio kreipiama į muzikinių veiksėnų (solfedžio, ritmikos, vokalinio, instrumentinio muzikavimo) atlikimo tikslumą, technikos preciziškumą. Neretai kūrinio pažinimo procesas pasidaro pačiu neįdomiausiu pamokos momentu. Tyrimai rodo, kad pedagogai stokoja metodikos ugdytinio asmenybės muzikinei kultūrai, dvasingumui ugdyti. Sunkiai sekasi interpretavimo procesą paversti emociškai išraiškingu atlikimu. Tačiau, mokslininkų teigimu, muzika turi plačias galimybes žmogaus psichologiniams ir fiziologiniams ypatumams atliepti ir interesams tenkinti (Navickienė, 2005).

Muzikos mokymo metodu vadintina mokytojo ir mokinių veiklos būdų sistema, padedanti mokiniams ugdyti muzikinę kultūrą. Jovaiša ir Vaitkevičius (Navickienė, 2005) nurodo tris mokymo ir mokymosi metodų grupes:

- 1) *informacinius* (aiškinamuosius, iliustracinius, atgaminamuosius);
- 2) *praktinius operacinius*;
- 3) *kūrybinius metodus*.

Taikant Emocinio imitavimo metodą, naudojamos visos trys metodų grupės: pristatant naują temą nagrinėjamas tam tikros epochos meninis-estetinis-dorovinis fonas (EDF), pasitelkiant informacinius metodus. Atliekant muzikines veiksenas ar emociškai imituojant pateiktas užduotis, pratimus, etiudus – naudojami praktiniai operaciniai metodai, o kūrybinių etiudų ar užduočių metu –

kūrybiniai metodai. Pateikiant muzikinės veiklos nuostatą, vėliau diskutuojant – demonstravimo, iliustravimo metodai, pasakojimai, teikiamieji ir euristiniai pokalbiai (Navickienė, 2005).

Emocinio imitavimo metodo svarbiausi elementai yra emocijos ir imitavimas. Šis metodas yra universalus, naudojamas visame bendrojo lavinimo procese, praturtinant visas muzikines veiksenas (dainavimą, solfedžio, ritminį, instrumentinį muzikavimą). Tai tikslinga priemonė vedanti į laisvą ir jausmingą saviraišką, kūrybiškumo skatinimą, įtaigumą, emocinio išraiškingumo formavimą, muzikos pedagogo autoriteto kėlimą, drausmės problemų pamokoje mažinimą.

To galima pasiekti imituojant kūrinio emocinę intonaciją ar menamo herojaus išgyvenimo turinį, kuri sužadinama kitų meno rūšių integracijos pagalba. EIM skirtas ugdomajam turiniui sujusminti, kai pamokoje lygiareikšmiai keliami ne vien pažintiniai ir motoriniai-lavinamieji, bet ir emociniai tikslai. Šio metodo taikymas užtikrina sėkmingą tarp dalykinę integraciją, kartu muzikos pedagogui atveriamos plačios informacijos pateikimo bei kūrybinės saviraiškos galimybės, atskleidžiami kitų meno rūšių panaudojimo būdai muzikiniams potyriams objektyvizuoti, skatinamas domėjimasis literatūra, poezija, daile, intensyvinamas teorinių žinių pateikimo procesas (Navickienė, 2005).

1.2. EIM raiška žymiausiose muzikinio ugdymo koncepcijose

Anot Piličiauskaitės (2021), pradėjus tyrinėti šia temą, paaiškėjo, kad emocinis pradas visose muzikinio ugdymo koncepcijose turi loginį ir objektyvų pagrindą. Pagal pasaulio ir Lietuvos muzikinio ugdymo sistemų keliamus prioritetus, dažniausiai akcentuojama viena kuri nors muzikinės veiksenos svarba. Lietuvos bendrojo ugdymo sistemose taikoma Balčyčio parengta kompleksinio muzikinio ugdymo sistema, kurios prioritetas – visų muzikinių veiksenų lavinimui skirtas vienodas dėmesys (LP).

Šveicarų kompozitorius ir pedagogas Dalkrozas (1931), XX a. pradžioje, sukūręs ritminiu lavinimu pagrįstą vaikų muzikinio ugdymo sistemą teigia, jog kūno plastika turi perteikti muzikos sukeltus emocinius išgyvenimus, suvoktus potyrius. Didelį dėmesį skirdamas emocinio ugdymo svarbai, šios sistemos autorius siekė, kad muzikos mokymas būtų paremtas žmogaus emocine reakcija ir turtintų jo jausmų pasaulį. Ugdytinio pažintis su muzikos išraiškos priemonėmis neturi slopinti jo (moksleivio) emocinių santykių su šiuo audialiu menu. Ši sistema turi stiprų humanistinės pedagogikos pagrindą – muzikos pagalba ugdyti asmenybę ir turtinti jos dvasinį pasaulį. Tuo būdu vienas

svarbiausių sistemos siekių bei laimėjimų – formuoti ne tik moksleivių muzikinę patirtį bet, ir suteikiant muzikinei raiškai emociogeninį turinį, ugdyti vaikų muzikinius poreikius (Dalkrozas, 1931).

Amerikos muzikologas ir pedagogas Gordonas (1980) parengė savo muzikinio rašto (ritmo, solfedžio) įsisavinimo sistemą, kurioje didelį dėmesį skyrė nuoseklumui, įvairių mažų darinių, pavyzdžiui, trumpų melodinių slinkčių, sekvencijų dainavimui. Autorius teigia, jog vienas iš pagrindinių muzikos tikslų – rūpintis moksleivių estetiškos saviraiškos galimybėmis, praplečiant jas kartu kūno bei įvairių abstrakcijų raiškos lydiniu (Gordonas, 1980).

Vengrų kompozitoriaus ir pedagogo Kodaly, vadovaudamasis savo moto, jog muzika turi priklausyti visiems, autorinėje muzikinio ugdymo koncepcijoje, vokaliniam ugdymui (choriniam dainavimui bei liaudies dainų mokymui) skyrė pagrindinį dėmesį. Anot Kodaly kelias į muziką veda per dainą, jis teigė, jog muzikos skambesyje glūdi jėga, ugdanti dvasingumą ir kelianti dvasinę žmogaus brandą. Jis rūpinosi ne tik šio meno auklėjamuoju, bet ir emociniu poveikiu asmenybei, siekdamas ugdyti ne tik muzikinę patirtį bet ir muzikinį poreikį, kurio tenkinimas veda dorinio ir estetinio brandumo linkme (žr. Navickienė, 2021).

Prioritetinę svarbą emocijų raiškai teikė Kabalevskis (1984) – rusų kompozitorius ir pedagogas. Sistemos tikslas – ugdyti mokinių muzikinę kultūrą kaip neatsiejamą jų dvasinės kultūros dalį. Kabalevskis svarbiausiu muzikinio auklėjimo tikslu bendrojo lavinimo mokykloje laikė ne patį muzikos mokymą, bet jos poveikio mokinio dvasiniam pasauliui ir doriniams principams plėtojimą (Kabalevskis, 1984).

Dainavimo, muzikinio rašto atžvilgiu koncepcijos autorius pateikė savitą požiūrį. Jis teigė, kad tikslinga laipsniškai tobulinti visų mokinių dainavimą, gilinti jų bendrąją muzikinę kultūrą, siekti įgyvendinti principą – „Kiekviena klasė – choras“. Pasireiškė ir muzikinio ugdymo turinio novatoriškumas, kur svarbiausią poziciją užėmė muzikos meno vertybių pažinimas, perpratimas, bet ne muzikos kalbos rašto žinios, muzikinės veiklos įgūdžiai ir pan. Tai reiškia, kad solfedžio (t. y. muzikos rašto mokymas) neturi tapti tikslu, o tik priemone, padedančia lavinti klausą ir balsą (Kabalevskis, 1984).

Svarbiausias koncepcijos teiginys – mažiau muzikologinių nagrinėjimų, o daugiau kūrybinės vaizduotės, pajautos ir muzikinės meninės veiklos, todėl čia didesnė reikšmė skiriama ne pokalbiams apie muziką, bet suvokėjo ar menamo herojaus išgyvenimams nagrinėti. Iš šios trumpai pateiktos Kabalevskio (1984) muzikinio ugdymo apžvalgos išryškėja muzikos teikiamos galimybės – dorinio poveikio asmenybei svarba. Autorius propagavo objektyvų muzikos suvokimo tipą, kai gebama

estetiškai vertinti kūrinio bei interpretacijos novatoriškumą ir originalumą, lyginti klausomą kūrinį su jau girdėtais muzikinės kultūros paveldo pavyzdžiais, o išgyvenant muzikos sukeltus emocinius vaizdinius – charakterizuoti juos būdvardžiais (pavyzdžiui, linksmas, niūrus, džiaugsmingas, paslaptingas ir pan.). visa tai rodo, kad emocinis ugdymas, emocijų svarbą Kabalevskio (1984) sistemoje užėmė reikšmingas pozicijas.

Austrų kompozitorius ir pedagogas Orfas (1975), pagrindiniu savo sistemos pedagoginiu principu laikė kūrybą – žmogaus ugdymo tikslą ir būdą. Instrumentinio muzikavimo bei improvizaciškumo prioritetas buvo realizuojamas muzikuojant įvairiais elementariais ir patraukliais muzikos instrumentais (metalofonais, ksilofonais, varpeliais, būgneliais, trikampiais, barškučiais ir pan.) bei taikant įvairius varijavimo, improvizavimo bei kūrybos būdus. Austrų muzikinio folkloro tradicijomis yra paremta muzika, ji žadina vaikų vidinio jausmų pasaulio išraišką. Tokio muzikavimo, padedančio perteikti vidinius išgyvenimus, tikslas – muzikinė meninė veikla, stimuliuojanti muzikinę kūrybą, teikianti kolektyvinio muzikavimo džiaugsmą, mokanti bendradarbiauti, tobulinti saviraiškos galimybes. Pedagogo muzikinio auklėjimo idėjų sėkmės priežastis glūdi pačiame muzikavime, šios veiksenos ir kitų (dainavimo, judesio, ritmikos, improvizacijos ir deklamacinės raiškos) sintezėje. Tad autoriui pavyko ne tik formuoti muzikinę patirtį, bet ir išugdyti poreikį muzikinei saviraiškai (Orfas, 1975).

Analizuojant emocinio imitavimo metodo raišką muzikinių koncepcijų kontekste yra svarbu aptarti Piličiausko (1992, 1998) sukurtą muzikinio ugdymo koncepciją, kurioje didelis dėmesys skiriamas muzikos pažinimui, įprasminant ugdytinio sąmoningą muzikos klausymosi kultūros ugdymą. Piličiauskas savo koncepcijoje akcentuoja išgyvenimų arba emocijų potyrių verbalizavimą, siūlydamas prieš skambant kūriniai mokiniams pateikti intriguojančių, visų suvokėjų dėmesį viena linkme organizuojančių klausimų kompleksą – klausymo nuostatą. Vėliau, išklausius kūrinį, tampa reikšmingas pokalbis ar disputas, kurio metu galima nagrinėti amžiaus tarpsniams aktualius klausimus bei gyvenimo problemas. Piličiauskas pedagoginiame procese didelį dėmesį skyrė emocinei išraiškai ir akcentavo geranorišką, nuoširdumo ir pasitikėjimo kupiną pamokos atmosferą.

Apibendrinant galima teigti, kad emocijos – esminis muzikalumo, muzikos bei muzikinės raiškos segmentas, kuris akcentuojamas visose aptartose muzikinio ugdymo koncepcijose. Manytina, kad EIM – tai atskirų sudedamųjų dalių junginys, nuo kurio darnos priklauso pačios sistemos ir metodo funkcionavimas.

1.3. Pagrindiniai EIM bruožai

Nagrinėjant EIM prasminga remtis Lindslio (1951) ir Arnold (1960) paremta aktyvacine emocijų teorija, kuri susiformavo, atskleidus retikuliacinės formos reikšmę emocijų atsiradimui. Kanonas (Psichologija studentui, 2005) į emocijų kilmės aiškinamą įvedė homeostazės sąvoką. Šio principo esmė yra ta, kad emocijų pagalba žmogui pavyksta pasiekti homeostazę, t. y. pusiausvyrą ir ramybę (Antanienė, 2005).

XX amžiaus pradžioje Froidas išskėlė emocijų reikšmę ir įtaką žmogaus gyvenimui bei jo vystymuisi. Nuo tada psichologų dėmesys glūdi giluminiuose žmogaus psichikos sluoksniuose. Emocijos – tai instinktyvūs potraukiai, tai vidinė varomoji jėga, tai žmogaus veiklos reguliatorius. Emocijų šaltinis – biologiniai potraukiai, esantys mūsų psichikos Id sluoksnyje (Id – seniausias, didžiausią reikšmę turintis asmenybės sluoksniu, kuris yra sąmonės energijos šaltinis, teikiantis ją asmenybei iš įgimtų instinktų maistui, vandeniui, orui, giminės pratęsimui ir agresijai). Šiems potraukiams atsiradus, ir kyla vidinė įtampa. Potraukiams didėjant, didėja ir įtampa. Jei potraukių jėga per didelė, įtampa turi išsikrauti. Išsikraudama per motoriką, ji įgyja emocijų išraišką. Sąmoningai ši įtampa ir jos iškrovimas išgyvenami kaip emocija (Antanienė, 2005).

Pagal Šachterio ir Zingerio (1964) dviejų faktorių teoriją emocijos kyla, kai tam tikros situacijos ar stimulo suvokimas sukelia pakitimus kūne. Šie pakitimai siunčia žinią į smegenis ir taip kyla tam tikros emocijos patyrimas. Emocijos gali kilti dviem būdais: įprastu, kai aplinkos įvykiai vertinami kaip reikšmingi, sukeliantys emociją įtampą, kuri ir priskiriama sukėlėjui; ir neįprastu, kai žmogus suvokia savyje esančią fiziologinę įtampą, bet neturi tam tinkamo paaiškinimo. Tada vyksta priešasčių ieškojimo procesas. Jei randamas emociogeninis paaiškinimas ir vertinimas (nesvarbu, teisingas ar ne), kyla atitinkami jausmai. Kilusios emocijos pobūdį lemia situacijos vertinimas (Antanienė, 2005).

Rusų psichofiziologas Simonovas (1981) sukūrė informacinę emocijų teoriją. Pasak jo, svarbiausias emocijos impulsas yra poreikis. Emocijos ženklą (teigiamą ar neigiamą) ir intensyvumą lemia turima žmogaus informacija apie tai kaip galima šį poreikį patenkinti. Kilus poreikiui, žmogus sugretina turimas poreikio patenkinimo priemones su būtinomis priemonėmis įtampai pašalinti. Jeigu jis pristinga galimybių pasiekti norimą tikslą, patiria neigiamas emocijas. Aišku, kiekvienas žmogus neigiamas emocijas siekia nuslopinti, todėl stengiasi gauti kuo daugiau žinių, kaip galima poreikį patenkinti. Jeigu sužino, kad turimų priemonių užtenka, kyla teigiami emocijiniai išgyvenimai, o jų visi

nori patirti kuo daugiau. Taigi, žmogaus išgyvenamos emocijos priklauso nuo poreikio bei turimos ir reikalingos informacijos apie jo patenkinimo galimybes (Antanienė, 2005).

Apie trečiąjį mūsų amžiaus dešimtmetį visai rimtai buvo susimąstyta, koku klystkeliu gali nueiti žmonija, neįvertinusi emocijų prigimties ir reikšmės. Negana to, XIX a. antrojoje pusėje filosofai ir psichologai Spenseris ir Ribo buvo iškėlę mintį, kad emocijos apskritai esą nykstanti žmogaus psichinio gyvenimo sritis, jog jas galutinai turįs išstumti be paliovos augantis žmogaus intelektas. Galima įsivaizduoti, kokią neigiamą įtaką tokios idėjos darė visai auklėjimo teorijai ir ypač meniniam, muzikiniam auklėjimui (Matonis, 1991).

Emocijos yra žmogaus prigimtinė dalis, turinti reikšmę pilnaverčiui socialiniam gyvenimui, plečianti žmogaus tobulumo ribas.

Jovaiša (1993) pateikia struktūrinių metodų požymius: 1) tikslą, 2) priemonės tikslui realizuoti ir 3) veiksmų būdus.

Pateiktame Emocinio imitavimo metodo apibrėžime šie požymiai – akivaizdūs: tikslas – optimizuoti moksleivių ugdymą ir saviugdą bei lavinti muzikinius gebėjimus; priemonės tikslui realizuoti – emocijos, kaip žinia, centrinis muzikalumo komponentas ir vienas iš dviejų pagrindinių (greta racionaliojo) muzikos pradų; veiksmų būdai – kūrinio menamo herojaus jausmų imitavimas, išgyvenimas, eksponavimas. Minėtieji ir kiti EIM požymiai nėra deklaratyvūs ar voliuntaristiniai pedagoginio mechanizmo apibūdinimai. Jie akivaizdūs jau vien todėl, kad emocinis imitavimas – tai moksleivio ar menamo herojaus vidinių potyrių eksponavimas muzikinių veiksnių bei kitų menų integracijos būdų, padedantis psichinio rezonanso principu vystyti mokėjimą savyje susikurti norimą būseną, ją išgyventi ir, pagal žinomą ar matytą pavyzdį, įtaigiai perteikti, pasitelkiant muzikines veiksnes – ritmiką, solfedžio, dainavimą, muzikos klausymąsi, instrumentinį muzikavimą. Jausmų poveikyje tam tikros jausminės būsenos „atgyja“, o jų turiningoji sąveika lengvai gali būti modeliuojama į vieningą pamokos temą, išreiškiančią konkrečią ir visada naują dorinę vertybę (Navickienė, 2001). Autorė ten pat teigia, jog rekomenduojamas Emocinio imitavimo metodas:

- atitinka pedagoginiam metodui keliamus reikalavimus;
- teigiamai koreliuoja su kitais auklėjimo ir mokymo metodais;
- yra žymiai daugiau, negu vien tik savalaikis būdas jausminiam pradui. Muzikos pamokoje išryškinti ar emocijų stygiui nūdienos ugdymo procese kompensuoti;
- kaip ir dera metodui, reikalauja laikytis specifinių prielaidų bei principų.

Ekspertiškai įrodyta, jog Emocinio imitavimo metodas, kaip ugdomojo proceso optimizavimo būdas, kitų meninių priemonių komplekse efektyviau lavina moksleivių muzikalumą, didina ugdytinių domėjimąsi muzika, kultūriniu, meniniu visuomenės paveldu, leidžia tradicinį ugdymo turinį pateikti naujai. Tai teigiamai veikia pamokos atmosferą, visą ugdymo procesą, sudaro prielaidas inovaciniam tradicinių ugdymo priemonių panaudojimui. Metodas sudaro sąlygas ugdytinių jausmams atsiskleisti ir humanistinės pedagogikos principams taikyti. Mokytojas turi galimybę geriau pažinti savo auklėtinius, diagnozuoti besiformuojančios asmenybės ypatumus. Pamokos funkcionalumo optimizavimas, mokytojo prestižo ir pamokos reitingo kėlimas atitinka pagrindines švietimo reformos nuostatas (Navickienė, 2000).

Glausta nūdienos bendrojo muzikinio ugdymo situaciją formavusių priežasčių analizė ir atlikti tyrimai (Navickiene, 2005; Piličiauskas, 2008) rodo, kad įvairių muzikinių veiksnių metu, taikant Emocinio imitavimo metodą ir juo išryškinant emocinį muzikos pradą, galima sėkmingai:

- lavinti moksleivių gilesnį visų kultūrinių epochų muzikos suvokimą;
- subalansuoti visus muzikalumo ugdymo ir mokymo turinio komponentus;
- ugdyti neverbalinę kalbą, skatinant valingų emocijų raišką ir meninių siužetinių ekspresijų kūrybą;
- atskleisti ir plėtoti moksleivių dorines pozicijas, empatiją, estetinius idealus (Navickienė, 2005).

Emocinio imitavimo metodo apibrėžimas turi požymius, kurie atitinka tinkamą pamokos kokybę: tikslą, priemones tikslui realizuoti, įvairius veiksnių būdus. EIM yra tinkamiausias, nes atitinka pedagoginiam metodui keliamus reikalavimus, teigiamai koreliuoja su kitais auklėjimo ir mokymo metodais, tai daugiau nei savalaikis būdas jausminiam pradui, muzikos pamokoje išryškinant ar emocijų stygiui nūdienos ugdymo procesui kompensuoti, taip pat reikalauja laikytis specifinių prielaidų bei principų.

Emocinio imitavimo metodas – ugdomojo proceso optimizavimo būdas, kitų meninių priemonių komplekse efektyviau lavina moksleivių muzikalumą, didina ugdytinių domėjimąsi muzika, kultūriniu, meniniu visuomenės paveldu, leidžia tradicinį ugdymo turinį pateikti naujai. Tai teigiamai veikia pamokos atmosferą, visą ugdymo procesą, sudaro prielaidas inovaciniam tradicinių ugdymo priemonių panaudojimui.

2. EIM TAIKYMAS PRADINIŲ KLASIŲ MUZIKINIO UGDYMO TURINYJE

2.1. Pradinių klasių muzikinio ugdymo samprata EIM kontekste

Anot Balčyčio (2008), vaiko gyvenimas be muzikos būtų neįdomus, tiesiog skurdus! Jau nuo pat pirmųjų dienų muzika jį džiugina, ramina, moko šypsotis, muzikos garsai virsta mieliausiu ir skaidriausiu žaislu. Auga žmogus, auga jo muzikiniai poreikiai, kartu ir muzikos įtaka jo gyvenimui. Sakoma, kad muzika ne tik tenkina žmogaus poreikius, bet kartu ir ugdo, auklėja, lavina, taurina, skatina būti geresnį, ypač jeigu bendravimas su muzika yra tikslingas, nuoseklus. Kuo muzika žmogų praturtina? Kaip ir kada ji ugdo, lavina? Ar muzika apskritai gali auklėti? Kokia muzikos ugdymoji reikšmė, tikslai ir uždaviniai? Kokios yra realios muzikinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje? Ko ir kaip mokyti? Tai klausimai, į kuriuos nuolat ieško atsakymų ir mokytojai praktikai, ir metodininkai, ir mokslininkai. Net ir muzikos pedagogai, teigdami didelę muzikinio ugdymo svarbą vaikui, konkretesnių argumentų dažnai lyg ir pristinga. Kur kas daugiau rūpesčių kelia situacijos, kai muzikinio ugdymo svarba bendrojo lavinimo mokykloje yra tiesiog suprimityvinama arba apskritai neigiama. Pasak Balčyčio (2008), tai pastaraisiais metais būdinga daugeliui mokyklų, švietimo skyrių ir net vyriausybės vadovų. Taigi, muzikinio ugdymo reikšmės problema labai aktualėja. Nemažai diskusijų kyla ir dėl muzikinio ugdymo tikslų, uždavinių, o ypač galimybių sampratos. Be abejo, anot Balčyčio, muzikinio ugdymo galimybės pirmiausia priklauso nuo turimų sąlygų: muzikos pamokų skaičiaus per savaitę, mokymo priemonių, muzikos instrumentų, muzikos mokytojų kvalifikacijos, mokyklų, švietimo skyrių, ministerijos vadovų nuostatų ir pan. Čia tenka išgirsti netgi kardinaliai priešingų požiūrių, pavyzdžiui, muzikinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje, ypač esant tik vienai pamokai per savaitę, yra menkavertis, taikytinas tik vaikų poilsui po „sunkių pamokų“. Beje, gausu ir tokių nuomonių, kad dėl visuomenės ir ypač jaunimo žemos muzikinės kultūros, pirmiausia esanti kalta mokykla ir muzikos mokytojai. Ne ką aiškesnį ir

vieningesnį supratimą apie muzikinio ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje reikšmę, tikslus, uždavinius bei galimybes ko nors išmokyti turime ir dabar. Akivaizdu, šiais aspektais kiekvienas gali turėti savo supratimą.

Balčytis (2008), kurdamas savo muzikinio ugdymo sistemą (programas, vadovėlius, įvairias mokymo priemones), minėtas problemas yra pakankamai aiškiai aptaręs, argumentavęs sampratas ir išskyrė tikslus ir uždavinius.

Tikslas – išsiaiškinti, kaip muzikinio ugdymo reikšmė, tikslai, uždaviniai ir galimybės bendrojo lavinimo mokykloje suprantami kompleksinio muzikinio ugdymo koncepcijos požiūriu.

Metodas – teorinis kognityvus muzikinio ugdymo reikšmės, tikslų, uždavinių bei galimybių pristatymas.

Anot Balčyčio (2008), prieš trejetą dešimtmečių, pradėdami rengti naują muzikos mokymo programą ir vadovėlius mokyklų pradinėms klasėms, buvo formuluojama mintis, kad mokinių muzikinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje turi remtis ne kuria nors viena muzikinės veiklos grandimi, o tam tikru jų kompleksu, būtent: meniniu dainavimu, muzikos klausymusi, muzikavimu klasės sąlygomis priimtiniais instrumentais, solfedžio (intonacinės klausos lavinimu), ritmika (ritminės klausos lavinimu). Kaip teigia Balčytis (2008), dainavimas ir muzikos klausymasis yra pagrindinės muzikinės veiklos formos ir kasdieniniame žmonių gyvenime. Instrumentinis muzikavimas – taip pat populiarus, nors ir ne tokia visaapimanti žmonių muzikinės raiškos forma. Kad vaikai galėtų kokybiškai dainuoti, klausytis muzikos, muzikuoti, labai svarbu reikiamai išlavinti jų intonacinę, ritminę, tembrinę klausą, muzikinę vaizduotę, atmintį, dainuojamąjį balsą, išugdyti atitinkamus muzikos girdėjimo, atlikimo ir suvokimo įgūdžius. Dėl to buvo pasitelkta muzikos pedagogikoje gerai žinomų muzikinės klausos lavinimo ir muzikinės kalbos pažinimo mokymo būdų – solfedžio bei ritmika. Tokiu būdu susidarė aukščiau minėtosios penkios pagrindinės muzikinio ugdymo proceso grandys, kurios ir tapo naujai kuriamos muzikinio ugdymo sistemos pamatu. Anot Balčyčio, dalis žmonių, ypač jaunimo, mėgsta dar ir improvizuoti bei kurti muziką. Tiesiogiai tokio uždavinio muzikos pamokoms bendrojo lavinimo mokyklos sąlygomis nebuvo keliami – būtų pernelyg sudėtinga, tačiau jos yra glaudžiai susietos su kiekviena aukščiau paminėta grandimi ir laikomos taip pat efektyviais muzikos pažinimo ir kūrybinio mąstymo ugdymo būdais.

Todėl Jovaiša (1993) pateikia struktūrinių metodų požymius: 1) tikslą, 2) priemonės tikslui realizuoti ir 3) veiksmų būdus.

Pateiktame Emocinio imitavimo metodo apibrėžime šie požymiai – akivaizdūs: tikslas – optimizuoti moksleivių ugdymą ir saviugdą bei lavinti muzikinius gebėjimus; priemonės tikslui realizuoti – emocijos, kaip žinia, centrinis muzikalumo komponentas ir vienas iš dviejų pagrindinių (greta racionaliojo) muzikos pradų; veiksmų būdai – kūrinio menamo herojaus jausmų imitavimas, išgyvenimas, eksponavimas. Minėtieji ir kiti EIM požymiai nėra deklaratyvūs ar voliuntaristiniai pedagoginio mechanizmo apibūdinimai. Jie akivaizdūs jau vien todėl, kad emocinis imitavimas – tai moksleivio ar menamo herojaus vidinių potyrių eksponavimas muzikinių veiksnių bei kitų menų integracijos būdu, padedantis psichinio rezonanso principu vystyti mokėjimą savyje susikurti norimą būseną, ją išgyventi ir, pagal žinomą ar matytą pavyzdį, įtaigiai perteikti, pasitelkiant muzikines veiksenas – ritmiką, solfedžio, dainavimą, muzikos klausymąsi, instrumentinį muzikavimą. Jausmų poveikyje tam tikros jausminės būsenos „atgyja“, o jų turiningoji sąveika lengvai gali būti modeliuojama į vieningą pamokos temą, išreiškiančią konkrečią ir visada naują dorinę vertybę (Piličiauskaitė, 2021). Autorė ten pat teigia, jog rekomenduojamas Emocinio imitavimo metodas:

- atitinka pedagoginiam metodui keliamus reikalavimus;
- teigiamai koreliuoja su kitais auklėjimo ir mokymo metodais;
- yra žymiai daugiau, negu vien tik savalaikis būdas jausminiam pradui. Muzikos pamokoje išryškinti ar emocijų stygiui nūdienos ugdymo procese kompensuoti;
- kaip ir dera metodui, reikalauja laikytis specifinių prielaidų bei principų.

Ekspertiškai įrodyta, jog Emocinio imitavimo metodas, kaip ugdomojo proceso optimizavimo būdas, kitų meninių priemonių komplekse efektyviau lavina moksleivių muzikalumą, didina ugdytinių domėjimąsi muzika, kultūriniu, meniniu visuomenės paveldu, leidžia tradicinį ugdymo turinį pateikti naujai. Tai teigiamai veikia pamokos atmosferą, visą ugdymo procesą, sudaro prielaidas inovaciniam tradicinių ugdymo priemonių panaudojimui. Metodas sudaro sąlygas ugdytinių jausmams atsiskleisti ir humanistinės pedagogikos principams taikyti. Mokytojas turi galimybę geriau pažinti savo auklėtinius, diagnozuoti besiformuojančios asmenybės ypatumus. Pamokos funkcionalumo optimizavimas, mokytojo prestižo ir pamokos reitingo kėlimas atitinka pagrindines švietimo reformos nuostatas (Navickienė, 2000).

Glausta nūdienos bendrojo muzikinio ugdymo situaciją formavusių priežasčių analizė ir atlikti tyrimai (Navickienė, 2005; Piličiauskas, 2008) rodo, kad įvairių muzikinių veiksnių metu, taikant Emocinio imitavimo metodą ir juo išryškinant emocinį muzikos pradą, galima sėkmingai:

- lavinti moksleivių gilesnį visų kultūrinių epochų muzikos suvokimą;

- subalansuoti visus muzikalumo ugdymo ir mokymo turinio komponentus;
- ugdyti neverbalinę kalbą, skatinant valingų emocijų raišką ir meninių siužetinių ekspresijų kūrybą;
- atskleisti ir plėtoti moksleivių dorines pozicijas, empatiją, estetinius idealus (Navickienė, 2005).

Emocinio imitavimo metodo apibrėžimas turi požymius, kurie atitinka tinkamą pamokos kokybę: tikslą, priemones tikslui realizuoti, įvairius veiksmų būdus. EIM yra tinkamiausias, nes atitinka pedagoginiam metodui keliamus reikalavimus, teigiamai koreliuoja su kitais auklėjimo ir mokymo metodais, tai daugiau nei savalaikis būdas jausminiam pradui, muzikos pamokoje išryškinant ar emocijų stygiui nūdienos ugdymo procesui kompensuoti, taip pat reikalauja laikytis specifinių prielaidų bei principų.

Emocinio imitavimo metodas – ugdomojo proceso optimizavimo būdas, kitų meninių priemonių komplekse efektyviau lavina moksleivių muzikalumą, didina ugdytinių domėjimąsi muzika, kultūrinium, meniniu visuomenės paveldu, leidžia tradicinį ugdymo turinį pateikti naujai. Tai teigiamai veikia pamokos atmosferą, visą ugdymo procesą, sudaro prielaidas inovaciniam tradicinių ugdymo priemonių panaudojimui.

Matome, kaip muzikinio ugdymo reikšmė, tikslai, uždaviniai ir galimybės bendrojo lavinimo mokykloje yra svarbūs kompleksinio muzikinio ugdymo koncepcijos požūriu.

2. 2. Pradinių klasių mokinių psichoemocinė raida

Žmogaus kultūra, anot Bieliauskienės (2009), – jo ugdymo išdava. Ugdymo klaidos lemia žemą kultūrą. Tai vertybinė dimensija. „Kultūra – nacionalinio saugumo sfera“, – viename interviu suformulavo Remigijus Vilkaitis. Vertybinės pedagogikos objektu tampa pradinių klasių mokinių psichofiziologinės, kognityviosios galios, dvasingumo sfera, kaip imanentinė asmens savastis. Tačiau procesas yra rezultatyvus tuomet, kai ugdytojo formuluojami tikslai transformuojasi į savikūrą. Buvo ir dabar ieškoma kelių, kaip šį konceptualų ugdymo procesą įgyvendinti mokykloje. Ypač prasmingai tokia ugdymo koncepcija įgyvendinama jauną žmogų ugdant menu. Vartojame sąvoką ugdymas muzika, nes jis aprėpia pradinių klasių mokinių psichofiziologijos tobulinimą, pojūčių ir kritinio mąstymo, kūrybingumo, estetinį, etinį lavinimą, naujos semantinės raiškos (muzikoje – garsinio pasaulio reikšmių) mokymą, kryptingą auklėjimą. 1988 m. Lietuvos vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos koncepcijoje buvo pabrėžta meno, kaip labai svarbaus veiksnio, galinčio prasmingai

integruoti asmenį, ypač jauną žmogų, į visuomenę, reikšmė. Taikantis prie amžiaus ypatumų buvo numatyta „meno suvokimo ugdymas ir mokinių meninės kūrybos stimuliavimas“ (Lietuvos vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos koncepcija, 1989, p. 33). Tuo metu buvo suvokta, kad meninis ugdymas ne tik padeda plėtotis asmenybės galioms, bet ir „atveria vartus į universalias pasaulio kultūros vertybes, per nacionalumą veda į universalumą“ (ten pat). Manyta, kad galima būtų meninės kūrybos dalykus mokykloje integruoti sukuriant dalykų bloką Žmogus ir menas (Jackūnas, 1990, p.16–17).

Pasak Bieliauskienės (2009), 2003 m. pertvarkyta muzikinio ugdymo sistema tapo opia problema, dabar skaudžiai veikiančia Lietuvos naujosios vaikų kartos psichofiziologinę raidą (daugėja „beklausių“, mene visai neišprususių žmonių, o tai rodo, kad jų emocinis intelektas yra skurdus). Emocinė patirtis padeda investuoti pozityvias vertybes. Svarbu ne tik plėtoti pradinių klasių mokinių emocinę patirtį, bet ir ją perteikti bendruomenei, kuri formuotų pozityvius prioritetus. Vertybių internalizavimo procese, ugdant emocinį intelektą, estetinę, etinę sąmonę reikšmingą vaidmenį atlieka menas. Todėl ypač svarbūs visuomenėje yra meninio ugdymo židiniai. Meninė kūryba padeda efektyviau internalizuoti vertybes, pradinių klasių mokinių ugdymo procesui suteikti betarpiškumo, patrauklumo. todėl pasak Bieliauskienės (2009), nepriklausomybę atgavusios Lietuvos švietimo sistema, mokslininkų požiūriu, turėtų būti kuriama ypatingą dėmesį atkreipiant į humanistinį kultūrinį pamatą. Bendruomenės ugdymas kontaktų su menu metu pasireiškia švietimo, lavinimo, auklėjimo funkcijomis. Ugdymo muzikos mokykloje procesas nėra imanentinis. Jeigu mokykla funkcionuoja kaip atvira bendruomenei sistema, ji daro jai reikšmingą įtaką.

Lietuvos švietimo koncepcijoje (1993) pabrėžiama svarba ugdyti pilietį, gebantį savo gyvenimą grįsti bendrosiomis žmogiškosiomis vertybėmis ir galintį adaptuotis besikeičiančioje visuomenėje bei kritiškai mąstyti. Todėl švietimo reformos nuostatos (greta kitų) remiasi humaniškumo principu, reikalaujančiu, jog ugdymo turinys būtų skirtas žmogui, t. y. atlieptų jo individualybės bei amžiaus tarpsnio ypatumus, būtų prasmingas, reikšmingas ir reikalingas (Dereškevičius, 1993). Tuo tikslu Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų Bendrosiose programose pabrėžiama, kad mokymo procese svarbiausia skatinti ugdyti mokinių norą mokytis, išplaukiantį iš ugdytinių vidinio poreikio prasmingai mokytis. Tad svarbu ne tik mokinio mąstymas, bet ir jausmai. Nieko iš tiesų negalima išmokti, jai tai neatitinka kokių nors poreikių“. Tai aktualu dėstant muziką, nes šio dalyko ugdomas turinys turi alternatyvą: juk nūdienos masinės informavimo priemonės akademiniam žanrui prieš pastato suvokimo pastangų nereikalaujančią, jaunimo mėgiamą šiuolaikinę populiarią muziką. Todėl natūralu, kad

moksleiviui, nuo vaikystės klausančiam modernų lengvą žanrą ir turinčiam taip suformuotą muzikinį skonį, rimtosios muzikos intonacijos atrodo pernelyg sudėtingos ir svetimos (Navickienė, 2001).

Pradinių klasių moksleivių muzikinės kultūros plėtrai bei susidariusioms problemoms tirti didelę reikšmę skiria daugelis žymių Lietuvos ir užsienio mokslininkų, savo darbais įnešusių svarų indėlį šiam klausimui analizuoti. Respublikos bendrojo lavinimo mokyklose plačiai ir sėkmingai taikoma E. Balčyčio parengta kompleksinio muzikinio ugdymo sistema, siekiant visų veiksnių lavinimui skirti lygiavertį dėmesį. Konceptijos autorių pagrindine muzikinio ugdymo strategine kryptimi nurodo „ėjimą nuo etninės tautinės prie pasaulinės muzikos pažinimo...“, o svarbiausiu uždaviniu - „...tęsti ir puoselėti tautines muzikavimo, ypač dainavimo, tradicijas, formuoti tautinę pasaulėjautą, supažindinti su pasaulio muzikos šedevrais, ugdyti visų muzikinę ir bendrą meninę kultūrą, išmokyti elementariai, tačiau skoningai dainuoti, muzikuoti, girdėti ir suvokti muziką“ (Navickienė, 2001, p. 26).

Sochoras (1970) taip pat mini individualią bei visuomeninę muzikinę kultūrą ir nurodo keturias pastarosios sudedamąsias dalis. Tai: 1) muzikos vertybės; 2) istoriškai susiformavusios žmonių veiklos rūšys (kūryba, interpretavimas, atgaminimas, analizavimas); 3) patys muzikinės veiklos subjektai, jų intelektas, žinios ir t. t.; 4) socialinės institucijos bei jų materialinės bazės, komunikacijos priemonės ir pan. (Coxop, 1970).

Katinienė (1998) pateikia savitą visuomenės muzikinės kultūros sampratą, kurią sudaro: 1) profesionalioji ir liaudies muzika; 2) muzikinė žmonių veikla (muzikos klausymas, muzikos atlikimas, muzikos kūryba, mokslas bei moksliniai muzikos tyrinėjimai) ; 3) muzikinė sąmonė; 4) institucijos, atliekančios įvairias, su muzika susijusias, funkcijas.

Suaugusiųjų ir moksleivių muzikinė kultūra – tai dvi skirtingos kokybės, todėl artimesnė Katinienės minėtų muzikinės patirties komponentų papildyta vaiko muzikinės kultūros samprata (Katinienė, 1998).

Teplovas (Теплов, 1985) teigia, kad muzikos išraiškos priemonės, pavyzdžiui, muzikinis ritmas visada esti tam tikro emocinio turinio išraiška. Jis (muzikinis ritmas) visada turi ne tik motorinę, bet ir emocinę prigimtį, jo pagrindu vyksta muzikos išraiškumo suvokimas. Todėl be muzikos, muzikinio ritmo pojūtis negali nei atsirasti nei vystytis. Taigi Teplovas (1985) remdamasis atliktais tyrimais, pateikia savą muzikalumo, kurio pagrindinė savybė – muzikos, kaip tam tikro turinio išraiškos išgyvenimas, sampratą. Ją sudaro ritmas, dėmė, susidedantys iš pojūčio ir jausmo sąveikos, bei

muzikai garsiniai vaizdiniai, jungiantys savyje garsų aukštumą ir ritminius garsus. Taigi jausmams čia skiriamas didelis dėmesys.

Tačiau dažnai pamokoje pedagogas apsiriboja auklėtinių jau minėtos muzikinės patirties ugdymu, pavyzdžiui, muzikinės klausos kokybine analize, t. y. siekia išsiaiškinti vokalo, ritmo, dermės duomenis, kitų muzikinių garsinių pokyčių jautrumą, jų išsivystymo lygius. Tradiciškai nuošalyje lieka (jau nekalbant apie kitas asmenybės savybes) ugdytinių muzikalumas, kuris gali būti suprantamas kaip emocinio jautrumo muzikinėms intonacijoms kokybinė išraiška, t. y. jausminė moksleivio reakcija į emocinį siužetą, tarytum užkoduotą kūrinio turinyje ir išryškėjantį per muzikos intonacijas. Taigi, nepaliečiant emocijų, muzikinį poreikį formuluoti sunku.

Taigi, muzikinio ugdymo tikslas – muzikinės kultūros formavimas. Tačiau reikalingas naujas, racionalųjį ir emocinį pradą harmonizuojantis metodas (Тараканов, 1980).

Pasaulio ir Lietuvos muzikinio ugdymo sistemas galima suskirstyti pagal jų keliamus prioritetinius tikslus, pabrėžiančius dažnai vienos kurios nors muzikinės veiksenos svarbą. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose plačiai taikoma Balčyčio parengta kompleksinio muzikinio ugdymo sistema, kurios pagrindinis siekis – visų muzikinių veiksenų lavinimui skirti lygiavertį dėmesį. Visa savo muzikinio ugdymo sistema Balčytis siekia „...suteikti bendrą, kasdieniniam žmogaus gyvenimui reikalingą muzikinį išsilavinimą, muzikos priemonėmis ugdyti estetinę – emocinę kultūrą, aukštus idėjinius ir dorinius siekius“, o klausantis muzikos gebėti „... pajauti įvairias muzika kuriamas menines – emocines situacijas, jų kaitą, susikurti atitinkamą dvasinę būseną ir ją išlaikyti bei keisti kartu su muzikos kūrinyje vykstančiais pokyčiais, aktyviai mąstyti“. Taigi, emocinio ugdymo vaidmuo šioje sistemoje yra svarbus ir reikšmingas (Balčytis, 2002).

Kitas šiuolaikinis požiūris į emocijas – socialinė – konstruktyvinė emocijų teorija. Jos atstovė Sarni (1999) teigė, kad labai svarbu suprasti, kaip asmuo įsisavina žinias, kurias vėliau panaudoja savo emocinių išgyvenimų įprastinimui. Šios žinios yra glaudžiai susijusios su pradinių klasių mokinių pažintinių gebėjimų vystymuisi. Be to, emocijų atsiradimo procese pats asmuo yra aktyvus ir kūrybiškas, nes jis remdamasis savo patirtimi „konstruoja“ konkrečioje situacijoje konkrečią emociją (Jusienė, Laurinavičius, 2007).

Komunikacinės emocijų teorijos atstovai Outli ir Džonson – Lerdas 1998 m. paskelbtame straipsnyje teigia, kad bazinės emocijos yra tik keturios: laimė, liūdesys, pyktis ir baimė. Jos sudaro nuotaikų, net asmenybės tipų pagrindą, be to, gali atsirasti be jokios priežasties. Šios teorijos autoriai teigia, kad pagrindinės emocijų funkcijos yra įvykių atitikimo asmens tikslams įvertinimas, pranešimas

apie įvykio reikšmingumą sau ir kitiems, elgsenos atitikimo tikslams reguliavimas, pažintinių procesų organizavimas. Autoriai akcentuoja emocijų reikšmę komunikaciniams procesams, nes papildomos keturios bazinės emocijos iš penkių yra tiesiogiai susijusios su tarpasmeniniais santykiais (Jusienė, Laurinavičius, 2007).

Matome žmonių emocines būsenas, matome emocijų išraiškas, iš kurių dažniausiai ir sprendžiame apie žmogaus išgyvenimus, jausmus, bei troškimus. Emocinė išraiška, greta verbalinio žmonių bendravimo, yra svarbiausia priemonė, padedanti suprasti žmonėms vienas kitą (Antanienė, 2005).

Tačiau, anot Jusienės ir Laurinavičiaus (2007) situacijos išgyvenimas, vidinė asmens būseną. Emocijas sudaro fiziologinė, pažintinė ir išraiškos dalys. Paprastai jos užplūsta staiga ir jas sunku kontroliuoti

Žmogaus emocijų išraiška turi didelę biologinę ir socialinę reikšmę. Visi žmonių socialiniai ryšiai ir tarpusavio santykiai paremti emocijomis, kurios kitų žmonių suprantamos jų išraiškos pagalba (Antanienė, 2005).

XX a. muzikos ryšio su emocijomis sfera tampa nuolatiniu pedagogikos, psichologijos, estetikos ieškojimų objektu. Tai atsitinka ne tik dėl to, kad iš esmės pasikeičia požiūris į pačias emocijas, kurių prigimtį imama vis intensyviau nagrinėti. Kitas svarbus stimulus dar buvo ir tas, kad muzikoje, ypač europietiškoje, pirmaisiais mūsų amžiaus dešimtmečiais imama tolti nuo emocinio muzikos charakterizavimo.

Dėl muzikos ryšio su emocijomis ir nūdien pasigirsta pačių įvairiausių nuomonių, egzistuoja daugybė koncepcijų, atsiranda vis naujų ir naujų problemos sprendimo variantų. Tačiau šiuo metu esantys teoriniai aiškinimai anaipol dar nepatenkina nei muzikos profesionalų, nei mėgėjų. Vieniems tyrinėtojams muzikos siejimas su emocijomis reiškia jos vulgarumą, kitiems – egzistavimo esmę. Pastaruoju požiūriu vadovaujantis, bandoma netgi tikslinti muzikos prigimtį, t. y. siūloma laikyti ją ne garsų, bet emocijų menu, o muzikinę auklėjimą traktuoti visų pirma kaip asmenybės emocijų auklėjimą. Kartais tiesiog priartėjama prie XVII – XVIII a. gyvavusios afektų teorijos reikalavimų, kai buvo nustatinėjami ir sunorminami tam tikri būdai reikšti kūrinėje vienas ar kitas dvasines būsenas (Matonis, 1991).

Vieno pačių progresyviausių ir demokratiškiausių teatro reformatorių – Stanislavskio teigimu (Navickienė, 2001), moksleiviai, visuose amžiaus tarpsniuose, susiduria su įvairiomis frustracijomis, fobijomis, kurių dėka formuojasi įvairūs kompleksai, atsiranda nepasitikėjimas savo jėgomis,

pasimetimas, pažeidžiamumas. Vidinis nerimas, maišantis dažnai prasiveržia priepuoliais. Išmokimo stebint dėka vaikai, kaip jau buvo minėta, anksti suvokia, koks turi būti muzikinės veiklos rezultatas, tačiau praktinio ir gyvenimiško patyrimo stoka trukdo jiems greitai pasiekti geidžiamą tikslą. Todėl muzikinio ugdymo pradžioje moksleivių muzikalumą, artistiškumą ir išraiškingumą lavinti rekomenduojama imituojant emocijas. Tokio ugdomojo proceso schema galėtų būti: muzikinė veiksmena, emocinis imitavimas, muzikalumas, išraiškingumas, gebėjimas laisvai išreikšti.

Galima teigti, emocijos – esminis muzikalumo ir poreikio muzikai bei muzikinei raiškai komponentas, akivaizdžiai veikiantis pradinių klasių mokinių psichofiziologinę raidą, kurią pripažįsta absoliuti dauguma pedagogikos mokslininkų. Tai sudaro tvirtą muzikinį bei teorinį pagrindą specialiam emocinio ugdymo metodui kuris skirtas pradinių klasių ugdytinių muzikiniam lavinimui sukurti.

2.3. Muzikos pamokos veiksenos taikant EIM

Muzikos dalyko bendrosiose programose (Bendroji ugdymo programa, 2022), numatyta, kad muzikos pamokos turi ugdyti mokinių muzikinę patirtį, vadinasi, dėmesys turi būti skiriamas visoms muzikinėms veiksoms. EIM gali būti sėkmingai taikomas bendrojo muzikinio ugdymo procese ir konkrečiose muzikos pamokos veikose, todėl prasminga aptarti pagrindinių pamokos dalių struktūrinius elementus.

Dainavimas. Dainavimas ir vokalinės pratybos – tai sėkmingo vokalinio muzikavimo pagrindas. Jų metu lavinami balsių formavimo įgūdžiai, artikuliaciniai gebėjimai, teisingas kvėpavimas ir pan. Todėl svarbu šioje reikšmingoje srityje ugdomąjį turinį formuoti kompleksiskai, t. y. kelti pažintinius, motorinius ir emocinius tikslus.

Vokales pratybas patogiu betarpiškai sieti su naujos dainos mokymu. Taip išsiaiškinami sudėtingesni melodiniai vingiai, frazuotė, tam tikrų žodžių dainavimas (kaip žinia, moksleiviai dažnai linkę balse e, è dainuoti atvirai, i – per daug plokščiai). Dainavimo metu (ypač mokant naujos dainos) prasminga panaudoti įvadinį pokalbį, įvairius vaizdinius elementus, aptariant optimistinį ir pesimistinį dainos atlikimo variantą. Dainos mokyme taikant Emocinio imitavimo metodą, kūrinys yra analizuojamas ne tik racionalaus prado atžvilgiu (kokie sudėtingiausi intervalai, ritminiai dariniai, kurias slinktis dainuoti staccato, o kurias legato ir t. t.), bet ir emocinio turinio, t. y. muzikalumo sampratos aspektu. Tam gali būti naudojami vidinio žvilgsnio regėjimo etiudai (Navickienė, 2021).

Muzikos klausymasis. Muzikos klausymosi organizavimas yra ganėtinai sudėtingas procesas, nes būtent šioje srityje pedagogui sunkiausia išsaugoti emocinio ir racionalus prado paritetiškumą. Siekiant muzikos klausymą paversti logiškai aktyvia emocine veikla, vienijančia visus klasės narius, reikalingos, kaip jau minėta, dėmesį aktyvinančios užduotys – muzikinės veiklos nuostatos (MVN). Jos padeda muzikos suvokimui ir vėlesniam verbalizavimui suteikti dorinį kryptingumą bei su amžiaus tarpsnių ypatumais susijusių problemų sprendimo galimybę (Navickienė, 2021).

Muzikinės veiklos nuostatos (MVN) – tai informatyvių ir lakoniškų klausimų kompleksas, galintis apimti visas gyvenimo sritis ir nagrinėti aktualias problemas. Dėl jų muzikos klausymosi procesas pasidaro keturių dalių junginių, sudarytu iš:

- 1) *įvadinės informacijos*, kuri gali būti kūrinio turtingosios esmė (KTE), estetinio dorinio fono (EDF) dalis;
- 2) *muzikinės veiklos* nuostatos pateikimo, išplaukiančio iš įvadinės informacijos (EDF) dalies;
- 3) muzikos klausymosi;
- 4) disputo.

Kaip rodo praktinis muzikinės veiklos nuostatų taikymo patyrimas, šiuo metodu suvokiant muziką:

- 1) klausymo procesas pasidaro logiškai organizuota, visą klasės bendruomenę patraukiančia veikla;
- 2) dingsta drausmės problemos;
- 3) atsiranda galimybių ugdytinių asmenybių ypatumams ir dorinio vertinimo kriterijams pažinti;
- 4) skatinamas domėjimasis kitomis meno rūšimis;
- 5) suteikiama galimybė tą patį kūrinį vienodai intensyviai klausytis 2 – 3 ir daugiau kartų;
- 6) aktyviai, dėmesingai klausoma šiuolaikinė dodekafoninė, aleatorinė ir pan. technikomis grįsta muzika;
- 7) tobulėja moksleivių saviraiška;
- 8) ugdoma disputo kultūra ir logiško minčių dėstymo sklaida (Navickienė, 2005).

Taigi taikant EIM, pamokos tema sąlygoja pagrindinę muzikinės veiklos nuostatos idėją, ir atvirkščiai, muzikinės veiklos nuostatoje gvildinama tema gali lemti visos pamokos dorinio idealo kryptį. Organizuojant EIM paremtą muzikos suvokimo procesą, reikšmingos šios nuostatos:

1. Naudojamos kitos meno rūšys ar papildoma informacija yra tik priemonė klausytojo dėmesiui koncentruoti, todėl jos demonstruotinos ne klausymo, bet klausimų pateikimo ir disputo metu.

2. Užduotys, susijusios su kitų muzikinių veiksėnų atlikimu, turi būti realizuojamos ne klausymo metu, bet po jo, t. y. pilnai įsisavinus visą kūrinio muzikinėse intonacijose glūdinčią informaciją.

3. Pateikto menamo herojaus (gyvos ar negyvos gamtos, dailės, grožinės literatūros, poezijos kūrinio ir pan.) išgyvenimai – tai klausomo kūrinio skambančių intonacijų atspindys.

4. Muzikinės veiklos nuostata turi būti konstruojama, atsižvelgiant į amžiaus tarpsniams būdingus ypatumus ir būti aktuali.

5. Potyrių verbalizavimo, t. y. dispuoto metu, ugdytojas turi sudaryti geranorišką bendravimo atmosferą, skatinančią ugdytinių verbalizacijų savisklaidą bei saviraišką.

6. Dispuoto metu ugdytojas turi skatinti ugdytinių toleranciją ir pagarbą kitų klasės bendruomenės narių savarankiškos nuomonės atžvilgiu, vystyti dispuoto kultūrą ir bendradarbiavimą.

7. Ugdytojas turi sudaryti sąlygas ugdytinių potyriams perteikti ir taip vystyti nuoseklia, argumentuotą bei logiškai pagrįstą moksleivių minties sklaidą.

8. Pradiniame EIM taikymo procese ugdytojas privalėtų pirmas nuoširdžiai pademonstruoti galimą užduoties atlikimo variantą.

9. Išklausius kūrinį ir pakartojus muzikinės veiklos nuostata, papildomas iliustracines priemones tikslinga dar kartą demonstruoti.

10. Taikant EIM, vieną kūrinį, esant galimybei, galima klausyti kelis kartus (aptariant sąrangos, formos ypatumus, naudojant muzikinės veiklos nuostata, jos pagalba analizuojant interpretacijų, instrumentuotės, aranžuotės, transkripcijų skirtumus) (Navickienė, 2021).

Solfedžio ir ritmo ugdymas. Naudojant EIM, kinta solfedžio veiksėnos prasmė ir paskirtis. Muzikos teorijos žinių įsisavinimas ar tikslus nežinomos melodijos atlikimas tampa svarbus ne tik intonaciniu požiūriu, bet ir tam tikros būsenos ar įvykių perteikimu. Geras šios veiksėnos užduoties atlikimas virsta priemone aukštesniems tikslams – intonavimo emociniam įtaigumui, išraiškingumui, artistiškumui ir pan. siekti. Todėl, praplečiant tradicinę muzikinio rašto skaitymo sampratą, tikslinga šią veiksėną vadinti solfedžio etiudu (Pilčiauskaitė, 2021).

Kaip ir muzikos klausymą, taip ir solfedžio, taikant EIM, galima organizuoti keliais būdais, atskleidžiančiais integracijos su kitais menais, kitomis muzikinėmis veiksėnomis ar, pavyzdžiui, grupinio darbo metodais panaudojimo galimybės.

Dainavimo pavyzdžiai. Galimai solfedžio ir vokalinio muzikavimo integracija pedagogas turi parinkti tinkamos dainos melodiją. Žinant apdainuojamų įvykių kontekstą, lengviau sukurti vidinio žvilgsnio regėjimo siužetą. Pavyzdžiui, lietuvių liaudies dainoje „Eina našlaitėlė“, vieniša mergaitė eidama keliu

pamato liepą ir prašo medelio pabūti jai už motinėle, tačiau liepa neturi nei kojelių, nei baltų rankelių, nei meilių žodelių... Atlikus solfedžio etiudą, toliau galima ugdytiniam pasakyti, jog ši melodija – tai lietuvių liaudies daina, ir ją reikia dainuoti, išreiškiant konkrečios herojės – našlaitėlės troškimą būti mylimai ir globojamai. Dainos interpretaciją, kaip jau buvo minėta, svarbu atlikti grupėmis, o vėliau aptarti veido išraišką, stengtis išvelgti vidinių būsenų transformacijas (empatijos lavinimas) ir su jomis susijusių melodijos akcentų ar galimų štrichų pokyčius (Navickienė, 2021).

Ritmika. Ritmo veiksena tikslas bei lavinimo metodika artima jau aptartiems solfedžio etiudams. Čia taip pat tikslinga naudoti ne ritmo pratimų, bet ritmo etiudų sąvoka. Atsižvelgiant į šios veiksenos specifiką (nėra melodijos, harmonijos), imitavimo ar raiškos objektu galima pasirinkti atitinkamo vyksmo (pavyzdžiui, širdies plakimo, lašų, ašarų kritimo, žingsnių aidėjimo, minčių tekėjimo ir pan.) vaizdavimą. Taip pat galima panaudoti kitas meno rūšis bei vidinio žvilgsnio regėjimo, fizinio veiksmo prisiminimo etiudus, tik čia išgyvenimai (jausmų raiška) bus eksponuojami ritminių verčių atlikimo – plovimo, beldimo, trepsėjimo, kaukšėjimo ir pan. būdu (Navickienė, 2021).

Instrumentinis muzikavimas. Instrumentinio muzikavimo formavimo galimybės daug kuo panašios į vokalinio muzikavimo būdus. Taip pat taikytini vidinio žvilgsnio regėjimo ir viešosios vienumos pajautimo etiudai, siekiant „sportiškai technologiniam“, neretai racionalistiniam instrumentiniam muzikavimui suteikti vieną esminių muzikos sudedamųjų dalių – emocijas, o kartu ir lavinimą paversti priemone jau minėtoms moksleivių asmenybės savybėms tobulinti.

Taigi, Emocinio imitavimo metodo taikymas, muzikos pamokoje atitinkamai paskatino pagrindinį dėmesį kreipti į muzikinio ugdymo proceso pamokoje optimizavimą, tačiau EIM galima naudoti taip pat ir po pamokinėje, užklasinėje veikloje bei organizuojant muzikos mėgėjų klubus. Tačiau analizuojant platesnes EIM galimybes koloristinės raiškos būdu (t. y. vėlgi emocinės integracijos pagalba) galima diagnozuoti moksleivių asmenybių savitumus. Beje, minėtas būdas išryškina papildomą akademinės muzikos pažintinės funkcijos reiškimosi galimybę, nes į koloristinę raišką „įsiskverbia“ ugdytinio temperamentas (intravertiškumas, ekstravertiškumas ir pan.), jo vaizduotės lakumas, meninių gebėjimų išsivystymo lygis, kūrybiškumas, kontaktų su aplinka ypatumai, vyraujantis emocinis ar loginis pradai, bendra jausminė būsena. Be to, koloristinė raiška gali tapti efektyviu moksleivio asmenybės savybių, kai kurių charakterio bruožų testavimo instrumentu (Navickienė, 2021).

Apibendrinant galima teigti, kad emocinio imitavimo metodas gali būti sėkmingai taikomas beveik visose muzikinėse veiksenose, kurios vykdomos muzikos pamokose, tačiau turime pažymėti,

kad mokytojams gana problematiška išsaugoti emocinio ir racionalaus pradų vienovę – greta teorinių žinių ugdyti ir mokinių emocinį raštingumą bei dorines vertybes.

3. Mokytojų požiūrio į EIM taikymą bendrojo ugdymo mokyklų pradinių klasių muzikos pamokose empirinis tyrimas

3.1. Tyrimo metodologija ir imtis

Siekiant atskleisti mokytojų požiūrį į emocinio imitavimo metodo galimybių taikymą bendrojo ugdymo mokyklų pradinių klasių muzikos pamokose buvo atliktas empirinis kiekybinis¹ tyrimas. Pasirinktas buvo kiekybinis tyrimas todėl, kad taikant šį tyrimą gaunami tam tikros populiacijos ar jai atstovaujančių žmonių grupės požiūrio objektyvūs duomenys (Kardelis, 2017). Kiekybinė metodologija remiasi pozityvistiniais metodais, dedukcine tyrimo proceso logika, pasitelkiant empirinius duomenis reikiamai teorijai patikrinti.

¹ Kiekybinis tyrimas – tai struktūrizuotas, besiremiantis iš mokslinės problemos kylančia hipoteze tyrimas, taikant matematinis analizės metodus tyrimo duomenims apdoroti bei nagrinėjamam reiškiniui aprašyti (Kardelis, 2017).

Kiekybinis tyrimas buvo atliktas pasitelkus anketinės apklausos metodą, nes tai - efektyvi tyrimo strategija, kurioje naudojami uždari ir atviri klausimai duomenis rinkti ir gauti kiekybinius duomenis.

Duomenims analizuoti buvo pasirinktas aprašomosios statistikos metodas.

Tyrimo metodika. Siekiant atskleisti pedagogų požiūrį apie emocinio imitavimo metodo taikymo galimybes pradinių klasių muzikos pamokose, buvo naudota iš anksto paruošta anketa (žr. 1 priedą), kurios pagrindas – teorinėje šio darbo dalyje pateikta mokslinės literatūros analizė. Anketa originali, sukurta šio darbo autorės. Anketą sudaro:

- instrukcija (tyrimo tikslas, anketos užpildymo svarba ir anonimiškumo patvirtinimas);
- demografinių kintamųjų blokas (lytis, amžius, pedagoginio darbo stažas, išsilavinimas, kvalifikacinė kategorija);
- 11 diagnostinių kintamųjų blokas;
- 2 atviro tipo klausimai, siekiant išsiaiškinti pedagogų rekomendacijas, emocinio imitavimo metodo privalumus ir trūkumus.

Prieš tai jau minėta, kad pagrindinę anketos dalį sudaro 11 diagnostinių blokų (iš viso 60 teiginių).

Pirmasis blokas (7 teiginiai) skirtas išsiaiškinti pedagogų žinias apie EIM paskirtį. Antrasis blokas (7 teiginiai) skirtas išsiaiškinti emocinio imitavimo metodo panaudojimo galimybes muzikinio ugdymo(si) procese. Trečiuoju bloku (5 teiginiai) siekiama sužinoti, kur pedagogai įgijo žinių apie minėtą metodą. Ketvirtas blokas (6 teiginiai) siekiama išsiaiškinti pedagogų nuomonę, kokiose pamokos veiksenose prasminga naudoti EIM. Penktasis blokas (6 teiginiai) skirtas įvertinti teiginius apie EIM panaudojimą muzikos klausymo veiksenoje. Šeštasis blokas (6 teiginiai) skirtas įvertinti teiginius apie EIM panaudojimą solfedžio veiksenoje. Septintas blokas (5 teiginiai) skirtas įvertinti EIM ritmo veiksenoje. Aštuntas blokas (6 teiginiai) skirtas pedagogams įvertinti EIM panaudojimo prasmingumą dainavimo veiksenoje. Devintasis blokas (6 teiginiai) skirtas įvertinti teiginius apie EIM instrumentinio muzikavimo veiksenoje. Dešimtas blokas (3 teiginiai) skirtas sužinoti pedagogų nuomonę, kuriose klasėse prasmingiausia naudoti emocinio imitavimo metodą. Paskutinis, vienuoliktasis blokas (3 teiginiai) išsiaiškinti, ar respondentai rekomenduotų savo kolegoms naudoti EIM muzikinio ugdymo procese. Respondentai pakomentavo savo pasirinktus teiginius.

Paskutinis klausimas buvo skirtas sužinoti pedagogų nuomonę, kokie pagrindiniai EIM privalumai ir trūkumai.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 50 respondentų, kurie dirba bendrojo ugdymo mokyklose ir dėsto muzikos pamokas pradinėse klasių mokiniams.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo patalpintas internetinėje erdvėje „apklausa.lt“. Respondentai laisvai rinkosi atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, ar ne. Suėjus laiko terminui, apklausa buvo sustabdyta. Statistinė gautų duomenų analizė atlikta naudojant *SPSS 22.0 for Windows* statistinių duomenų apdorojimo programą.

Tyrimo etika. Atliekant tyrimą buvo užtikrinti pagrindiniai tyrimo etikos principai: asmens privatumo, konfidencialumo, anonimiškumo ir kt. Tyrimo dalyviai buvo informuoti, kad visa gauta informacija bus anoniminė ir naudojama tik tyrimo tikslais.

3.2. Tyrimo rezultatai

Tyrimo metu buvo apklausta 50 muzikos pedagogų, vedančių muzikos pamokas bendrojo ugdymo mokyklų pradinėse klasėse. Respondentų socialinės – demografinės charakteristikos pateikiamos žemiau esančioje 1 lentelėje. Pagal pateiktus duomenis matoma, kad didžiąją dalį apklaustųjų pedagogų (84 proc.) sudaro moterys, likusią dalį (16 proc.) sudaro vyrai.

Tyrimo metu buvo įdomu sužinoti respondentų amžių, didžiąją dalį sudaro (38 proc.) sudaro respondentai, kurių amžius yra 51 ir daugiau metų, kiek mažiau (28 proc.) sudaro asmenys, kurių amžius tarp 41 ir 50 metų. 22 proc. sudaro pedagogai, kurių amžiaus intervalas 31-40 metai, mažiausiai respondentų skaičius (12 proc.), kurių amžius 20-30 metų.

Tyrimo metu buvo siekiam sužinoti respondentų pedagoginio darbo stažą. Pagal pateiktus duomenis matome, jog didžiausią dalį (46 proc.) sudaro pedagogai, kurių pedagoginio darbo stažas sudaro 21 ir daugiau metų. 11- 20 metų pedagogais dirba (22 proc.) apklaustųjų. 16 procentų respondentų pedagoginio darbo stažas 6-10 metų. Mažiausiai (14 proc.) apklaustųjų, pedagoginis darbas siekia iki 5 metų. Į tyrimo klausimą, apie pedagoginio darbo stažą neatsakė 2 procentai respondentų.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti respondentų išsilavinimą. Daugiausia (58 proc.) apklaustųjų išsilavinimas – aukštasis (bakalauras), aukštąjį (magistro) laipsnį turi 34 procentai apklaustųjų. Aukštesnįjį išsilavinimą turi įgiję 6 procentai pedagogų. Tyrime dalyvavo 2 procentai respondentų, kurie aukštojo mokslo nebaigė.

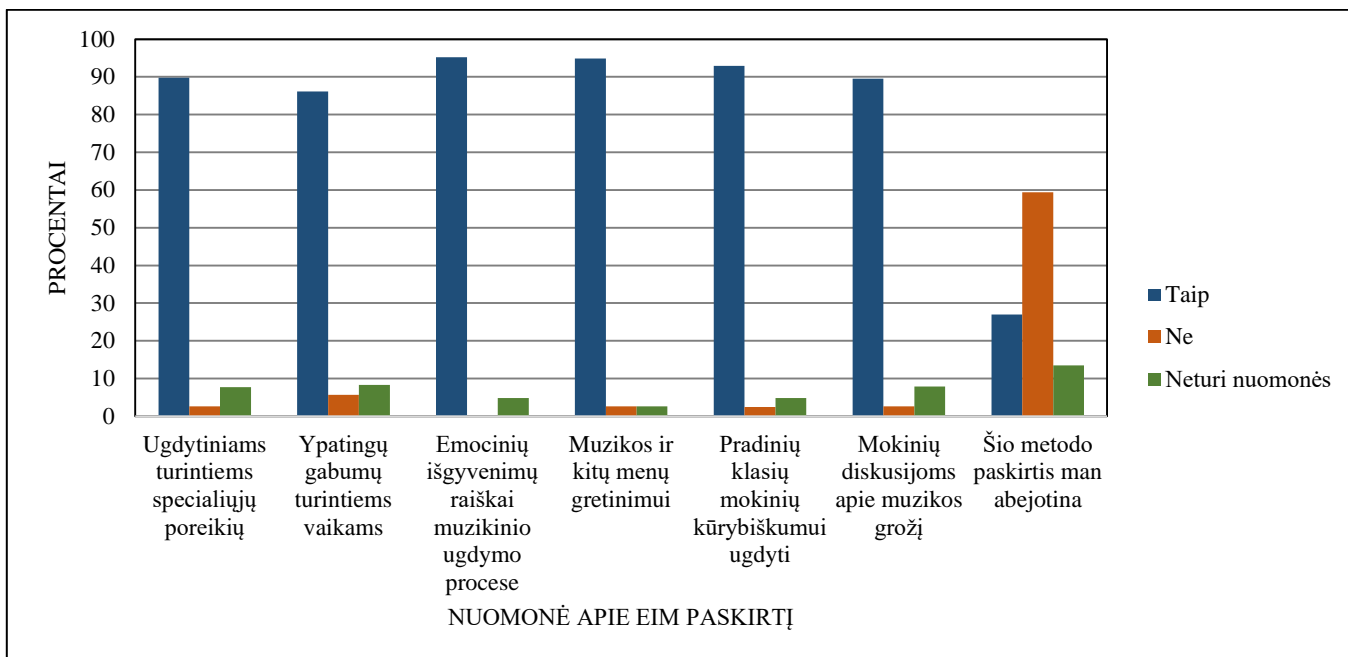
Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog didžioji apklaustųjų (44 proc.) turi vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją. Metodininko kvalifikaciją įgiję 30 procentų respondentų. Tyrimo respondentai, kurie įgiję mo-

kytojo kvalifikacinę kategoriją sudarė 24 procentai. Mažiausiai respondentų (2 proc.) atsakė turintys eksperto kvalifikacinę kategoriją.

1 lentelė. **Apklausoje dalyvavusių pedagogų charakteristikos** (N = 50)

Charakteristika		Respondentų sk.	Proc.
Lytis	Moterys	42	84 proc.
	Vyrai	8	16 proc.
Amžius	20-30	6	12 proc.
	31-40	11	22 proc.
	41-50	14	28 proc.
	51 ir daugiau	19	38 proc.
Pedagoginio darbo stažas	Neatsakė į klausimą	1	2 proc.
	1-5	7	14 proc.
	6-10	8	16 proc.
	11-20	11	22 proc.
	21 ir daugiau	23	46 proc.
Išsilavinimas	Aukštasis (bakalauras)	29	58 proc.
	Aukštasis (magistras)	17	34 proc.
Kvalifikacinė kategorija	Aukštesnysis	3	6 proc.
	Nebaigtas aukštasis	1	2 proc.
	Vyresnysis mokytojas	22	44 proc.
	Metodininkas	15	30 proc.
	Mokytojas	12	24 proc.
	Ekspertas	1	2 proc.

Pirmoji teiginių grupė buvo sudaryta siekiant sužinoti respondentų nuomonę apie emocinio imitavimo metodo paskirtį (žr. 1 pav.).

1 pav. Pedagogų nuomonės pasiskirstymas pagal pateiktus teiginius (N=50)

1 paveikslo duomenys iliustruoja, kad teiginiui, kad šis metodas yra naudojamas ugdytiniams, kurie turi specialiųjų poreikių pritarė 89,8 proc. apklaustųjų. Su šiuo teiginiu nesutiko 2,6 proc. respondentų. Nuomonės neturėjo 7,7 proc. apklaustųjų.

Apklauskos metu buvo klausama ar EIM yra skirtas ypatingų gabumų turintiems vaikams. Didelė dalis apklaustųjų (86,1 proc.) pritaria šiam teiginiui. Jog minėtas metodas tikrai nėra skirtas ypatingų gabumų turintiems vaikams paneigė 5,6 procentai. Nuomonės neturi 8,3 procentai pedagogų.

Pagal gautus duomenis įžvelgiama respondentų teigiamas požiūris į emocinio imitavimo metodą, didelė dalis respondentų pritaria, kad metodas tinkamas įvairių gabumų ir galimybių vaikams. Iš to galime daryti prielaidą, kad metodas ugdymo procese lengvina pedagogų darbą dirbant su specialiųjų poreikių ar ypatingų gabumų turinčiais vaikais.

Atliekant tyrimą buvo svarbu sužinoti pedagogų nuomonę ar EIM skirtas emocinių išgyvenimų raiškai muzikinio ugdymo procese. 95,2 proc. respondentų atsakė pritariantys, kad metodas skirtas emocinių išgyvenimų raiškai. Šiuo teiginiu, nuomonės neturėjo 4,8 proc. respondentų.

Tyrimo eigoje, buvo siekta išsiaiškinti ar EIM yra skirtas muzikos ir kitų menų gretinimui, 94,9 proc. apklaustųjų pritarė teiginiui, 2,6 proc. apklaustųjų nesutiko su šiuo teiginiu, tiek pat procentų (2,6) neturėjo nuomonės. Respondentai išsakydami nuomonę apie metodo paskirtį, 94,9 proc. sutiko, kad EIM

yra tinkamas muzikos ir kitų menų gretinimui. Metodo įtakos muzikos ir menų gretinimui neįžvelgė 2,6 proc. pedagogų. Nuomonės neturėjo 2,6 proc. respondentų.

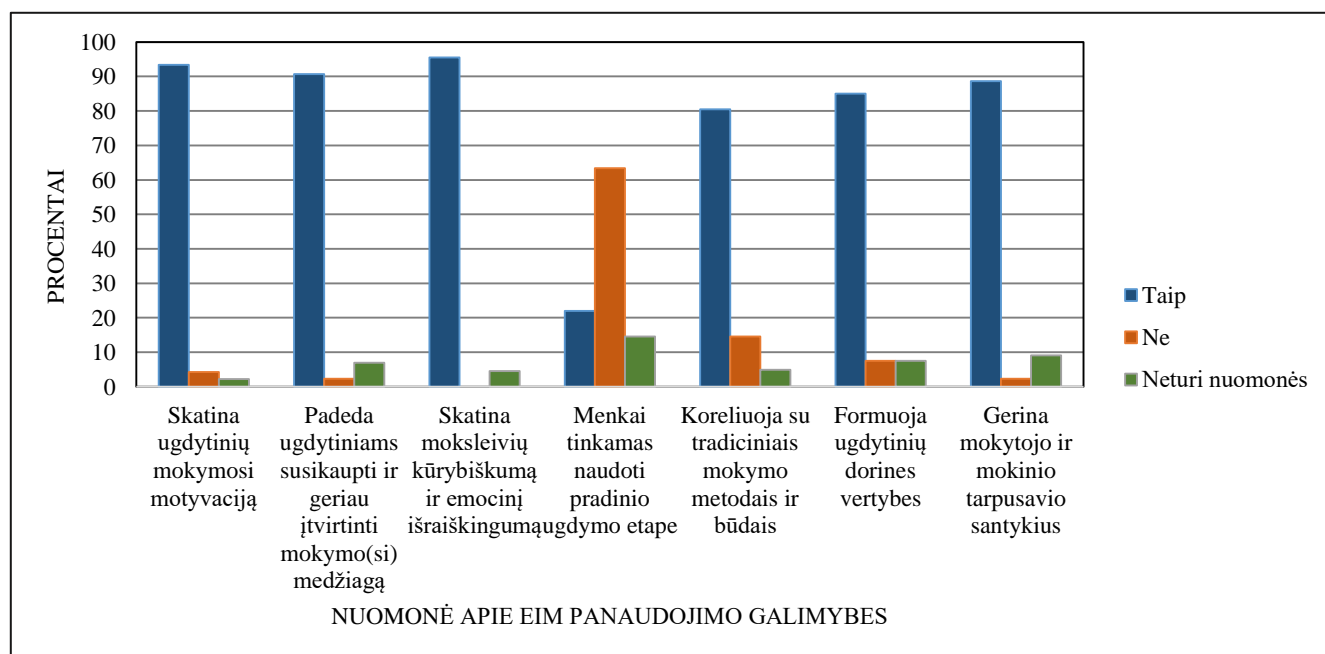
Atlikto tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti ar apklaustieji įžvelgia EIM paskirtį pradinėse mokinių kūrybiškumo ugdymui. Su pateiktu teiginiu sutiko 92,9 proc. apklaustųjų. Nesutiko 2,4 proc., nuomonės pateiktam teiginiui neturėjo 4,8 proc. respondentų.

Gilinantis į pedagogų požiūrį į EIM paskirtį, buvo pateiktas teiginys, kad EIM skatina mokinius diskusijoms apie muzikos grožį. Teiginiui pritarė 89,5 34,2 proc. pedagogų, nepritarė 2,6 proc. apklaustųjų. Ar mokinius skatina diskusijoms, - nuomonės neturėjo 7,9 proc. pedagogų.

Pagal gautus duomenis galime daryti prielaidą, kad pedagogai įžvelgia EIM naudą ugdymo proceso skirtingose veiklose. Iš to galime spręsti, kad pedagogai turi pakankamai žinių apie metodo pritaikumą ir plačias galimybes muzikinio ugdymo procese.

Norėdami išsiaiškinti, kaip pedagogai vertina šio metodo paskirtį ugdymo procese, daugiau nei puse apklaustųjų (59,4 proc.) neabejoja metodo paskirties efektyvumu, iš to galime daryti prielaidą, kad respondentai pasitiki EIM svarba ugdymo procese. Mažiau apklaustųjų (27 proc.) abejoja šio metodo paskirtimi.

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kaip respondentai vertina EIM panaudojimo galimybes muzikinio ugdymo(si) procese. Mokytojams buvo pateikti 7 teiginiai, kurių (į)vertinimas pateiktas (žr. 2 pav.).

2 pav. EIM panaudojimo galimybes muzikinio ugdymo(si) procese (N=50)

Didžioji dalis (93,4 proc.) respondentų pritarė, kad EIM skatina ugdytinių mokymosi motyvaciją. Su pateiktu teiginiu nesutiko 4,3 proc. respondentų. Nuomonės neturėjo 2,2 proc. pedagogų.

Net 90,7 proc. respondentų sutinka su teiginiu, kad EIM padeda ugdytiniams susikaupti ir geriau įtvirtinti mokymo(si) medžiagą. Maža dalis (2,3 proc.) respondentų su šiuo teiginiu nesutinka, 7 proc. – neturi nuomonės.

Taip pat dauguma apklaustųjų (95,5 proc.) pritarė, kad EIM skatina moksleivių kūrybiškumą ir emocinį išraiškingumą. Nuomonės neturėjo ties šiuo teiginiu 4,5 proc. respondentų.

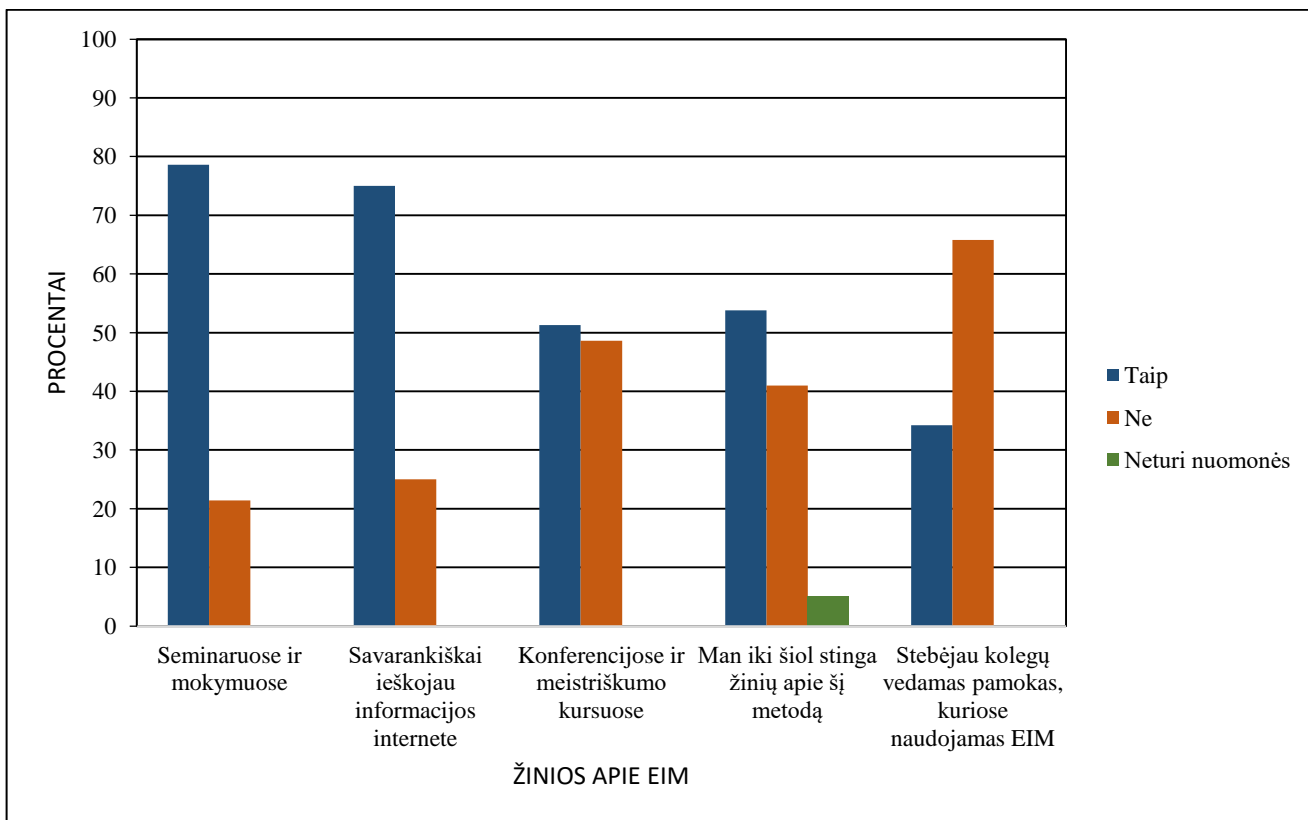
Didžioji dalis respondentų (63,4 proc.) nesutiko su teiginiu, jog EIM menkai tinkamas naudoti pradinio ugdymo etape. 14,6 proc. Apklaustųjų neturėjo nuomonės.

Tyrimo metų paaiškėjo, kad 80,5 proc. respondentų pritaria, kad EIM koreliuoja su kitais mokymo metodais ir darbo būdais, o 14,6 proc. respondentų nesutiko su teiginiu. Pagal gautus duomenis, buvo išsiaiškinta, kad pedagogai didžiąja dalimi įžvelgia metodo efektyvumą ugdymo procese.

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti respondentų nuomonę ar EIM formuoja ugdytinių dorines vertybes. Didžioji dalis (85 proc.) su terminu sutiko, nedidelė dalis 7,5 proc. nemano, kad metodo pagalba formuojamos ugdytinių dorinės vertybės.

2 paveikslo duomenys iliustruoja, kad 88,6 proc. sutinka su teiginiu, jog EIM gerina mokytojo ir mokinio tarpusavio santykius. Labai nedidelė dalis 2,3 proc. neįžvelgia metodo efektyvumo ir nedidelė dalis (9,1 proc.) respondentų nuomonės neturi. Iš pateiktų duomenų matyti, kad dauguma respondentų pritaria EIM naudai mokymosi motyvacijai, susikaupti mokymosi medžiagai, kūrybiškumui ir emociniam išraiškingumui bei mokytojo ir mokinio tarpusavio santykių gerinimui. Tačiau kai kurie respondentai išsakė priešingas nuomones arba neturėjo aiškios pozicijos dėl EIM efektyvumo ir galimybių taikymo. Svarbu paminėti, kad didžioji dalis pedagogų vertina EIM kaip efektyvų metodą ugdymo procese, kas gali reikšti, kad jie jaučia EIM naudą ir teigiamus rezultatus ugdymo procese. Respondentai neigiamai atsakė ar neturintys, galimai nėra įsigilinę į EIM taikymo galimybes muzikinio ugdymo procese.

Siekiant išsiaiškinti, kur pedagogai įgijo žinių apie EIM buvo mokytojams pateikti 5 teiginiai (žr. 3 pav.).

3 pav. Mokytojų įgytos žinios apie EIM (N=50)

3 paveikslo duomenys iliustruoja, kad 78,6 proc. respondentų, žinių apie metodą įgijo seminaruose ir mokymuose. 75 proc. pedagogų informacijos apie EIM savarankiškai ieškojo internete. 25 proc. respondentų paneigė savišviatą domintis EIM internetinėje erdvėje.

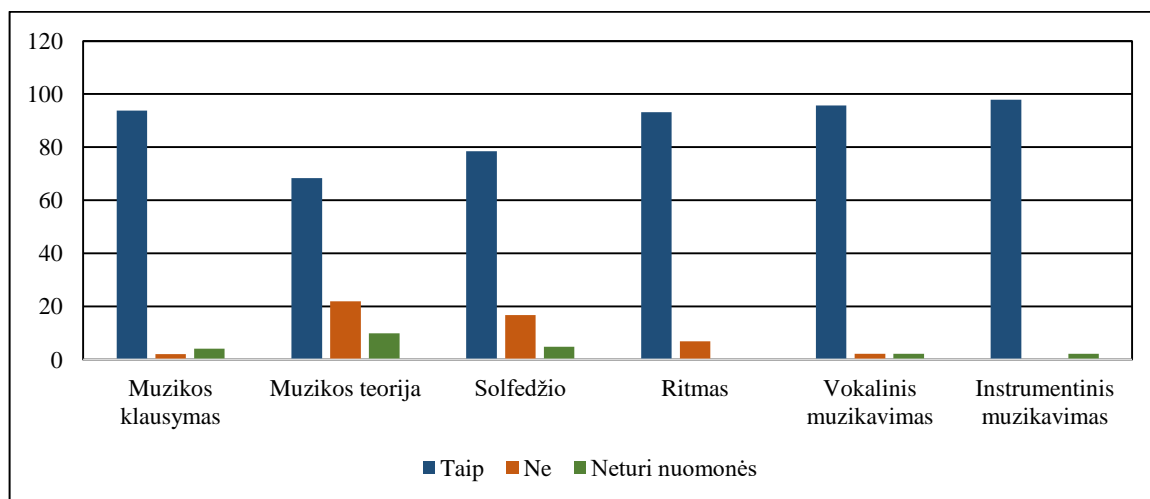
51,3 proc. pedagogų žinių apie EIM įgijo konferencijose ir meistriskumo kursuose. 48,6 proc. respondentai paneigė šį teiginį.

Siekiant išsiaiškinti, ar pedagogai gerai įsisavino metodinę medžiagą apie EIM, buvo pateiktas teiginys: *man iki šiol stinga žinių apie šį metodą*. 41 proc. pedagogų jaučiasi užtikrinti žiniomis apie EIM, tačiau gauti rezultatai nustebino, nes net 53,8 proc. mokytojų pripažįsta, kad. Žinių apie emocinio imitavimo metodą jiems nepakanka. Iš to galime daryti prielaidą, kad pedagogai nėra visiškai įsisavinę metodinės medžiagos apie EIM.

Tyrimo metu išsiaiškinta, kad 34,2 proc. respondentų žinių apie metodą įgijo stebėdami kolegų vedamas pamokas, kuriuose buvo naudojamas EIM. 65,8 proc. žinių apie metodą įgijo kitais informaciniais tinklais.

Gauti rezultatai rodo kad EIM plačiai naudojamas seminarų, mokymo ar meistriškumo kursuose. Dalis respondentų apie EIM įgijo žinių stebėdami kolegų vedamas pamokas, iš to galime daryti prielaidą, kad metodas aktyviai naudojamas ugdymo procese.

Tyrimo metu buvo siekta sužinoti pedagogų nuomonę, kuriose pamokos veiksene prasinga naudoti EIM. Respondentų atsakymai pateikti 4 paveiksle.

4 pav. Muzikos pamokos veiksena, kuriose prasinga naudoti EIM (N=50)

Gauti duomenys rodo, kad net 93,8 respondentų pritaria EIM panaudojimui muzikos klausymosi veiksenoje (2 proc. nesutinka, 4,1 proc. neturi nuomonės). Tai nebuvo netikėta, nes klausant muzikos EIM tampa patrauklus, nes skatinamos ugdytinių diskusijos, suteikiančios progą vertinti „menamo herojaus“ išgyvenimus, pasitelkiami kitų menų fragmentai, suteikiama galimybė mokiniams išreikšti savo jausmus ir emocijas.

68,3 proc. apklaustųjų mano, kad prasinga EIM naudoti muzikos teorijoje, 78,5 proc. pasitelkia EIM solfedžio veiksenoje, 93,2 proc. – ritmo veiksenoje. Didžioji dalis mokytojų metodo naudą įžvelgia vokaliniam ir instrumentiniam muzikavimui.

Analizuojant gautus rezultatus, galime daryti išvadą, kad didžioji dalis respondentų įžvelgia EIM panaudojimo prasingumą visose muzikos pamokos veiksenose. Iš to galime daryti prielaidą, kad respondentai teigiamai vertina metodo efektyvumą ir jo panaudojimo galimybes visame muzikinio ugdymo procese.

Siekiant sužinoti pedagogų požiūrį į EIM panaudojimo tikslingumą, anketoje buvo pateikti 6 teiginiai. Respondentų atsakymai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Mokytojų požiūris į EIM panaudojimo tikslingumą (N=50)

Teiginys	Pritaria	Nepritaria	Neturi nuomonės
Muzikos klausymosi procesas tampa patrauklia veikla mokiniams	46 (95,9 proc.)	2 (4,2 proc.)	-
Padedą pamokoje koreguoti drausmės problemas	33 (73,3 proc.)	8 (13,3 proc.)	4 (8,9 proc.)
Tobulina mokinių saviraišką	45 (95,7 proc.)	1 (4,2 proc.)	1 (2,1 proc.)
Sudaro galimybę tą patį kūrinį intensyviai klausytis 2-3 ir daugiau kartų	44 (95,6 proc.)	1 (4,4 proc.)	1 (2,2 proc.)
Klausant muzikos galima integracija su kitais menais	43 (95,6 proc.)	1 (4,4 proc.)	1 (2,2 proc.)
EIM menkai tinkamas muzikos klausymosi veiksena	8 (9 proc.)	29 (32,5 proc.)	3 (7,5 proc.)

Lentelės duomenys iliustruoja, kad didžioji dalis respondentų (95,9 proc.) pritaria, kad panaudojant EIM muzikos klausymosi procesas tampa patrauklia veikla mokiniams (su šiuo teiginiu nesutiko tik 4,2 proc. respondentų). 73,3 proc. respondentų pritaria, kad EIM panaudojimo pamokos metu padeda pamokoje koreguoti drausmės problemas. 17,7 proc. nepritaria šiam teiginiui.

95,7 proc. apklaustųjų mano, kad panaudojant minėtą metodą muzikos klausymo veiksenoje – tobulėja mokinių saviraiška.

Dauguma apklaustųjų (95,6 proc.) pritaria teiginiui, kad pamokos metu naudojant EIM sudaroma galimybė ugdytiniams tą patį kūrinį intensyviai klausytis 2-3 ir daugiau kartų.

Tęsiant apklausą apie EIM panaudojimo tikslingumą muzikos klausymo veiksenoje, dauguma respondentų (95,6 proc.) pritaria, kad klausantis muzikos galima integracija su kitais menais.

Galima teigti, kad beveik visi tyrime dalyvavę mokytojai pripažįsta, kad EIM prasminga ir tikslinga pasitelkti siekiant ugdymo kokybės muzikos pamokose. Iš gautų rezultatų galime daryti prielaidą, kad respondentai ne tik teigiamai vertina EIM panaudojimo galimybes muzikos klausymosi veiksenoje, bet ir įžvelgia metodo pagalbą sprendžiant drausmės problemas pamokos metu.

Tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti EIM panaudojimo galimybes solfedžio veiksenoje. Rezultatai pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. EIM panaudojimo galimybės solfedžio veiksenoje (N=50)

Teiginys	Pritaria	Nepritaria	Neturi nuomonės
Greičiau įsisavinamos teorinės žinios	35 (77,8 proc.)	6 (13,3 proc.)	4 (8,9 proc.)
Mokiniai lengviau įsimena melodiją	41 (93,2 proc.)	2 (4,6 proc.)	1 (2,3 proc.)
Tiksliau intonuoja	28 (68,3 proc.)	6 (14,7 proc.)	7 (17,1 proc.)

EIM suteikia grupinio darbo galimybę	39 (84,8 proc.)	3 (6,5 proc.)	4 (8,7 proc.)
Solfedžiuojant galima integracija su kitais menais	33 (75 proc.)	6 (13,7 proc.)	5 (11,4 proc.)
EIM menkai tinkamas solfedžio veiksenai	10 (25 proc.)	27 (67,5 proc.)	3 (7,5 proc.)

Dauguma respondentų (77,8 proc.) pritaria teiginiui, kad EIM panaudojimas solfedžio veiksenoje greičiau įsisavinamos teorinės žinios, 93,2 proc. mano, kad panaudojant EIM solfedžio veiksenoje mokiniai lengviau įsimena melodiją, 68,3 proc. respondentų sutinka, kad mokiniai tiksliau intonuoja, 84,8 proc. pritaria, kad EIM suteikia grupinio darbo galimybę, 75 proc. mano, kad panaudojant EIM solfedžiuojant galima integracija su kitais menais. Respondentai daugiausia sutinka, kad EIM panaudojimas solfedžio veiksenoje turi daug privalumų. Jie akcentuoja greitesnę teorinių žinių įsisavinimą, lengvesnę melodijų įsiminimą, tikslų intonavimą bei grupinio darbo galimybę. Taip pat pastebima galimybė integruoti EIM su kitais menais, kas gali praturtinti mokymosi procesą ir suteikti platesnę požiūrį į muzikinį ugdymą.

Respondentų nuomonė apie EIM panaudojimą ritmo veiksenoje pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė. **EIM panaudojimo galimybės ritmo veiksenoje (N=50)**

Teiginys	Pritaria	Nepritaria	Neturi nuomonės
Lavina mokinių tikslesnį ritmo pajautimą	41 (91,1 proc.)	2 (4,4 proc.)	2 (4,4 proc.)
Suteikia galimybę greičiau išmokti teorinę medžiagą	38 (86,4 proc.)	3 (6,8 proc.)	3 (6,8 proc.)
Suteikia galimybę grupiniam kūrybiškumui	44 (93,7 proc.)	1 (2,1 proc.)	2 (4,3 proc.)
Mokant ritmo galima integracija su kitais menais	35 (85,3 proc.)	2 (4,9 proc.)	4 (9,8 proc.)
EIM menkai tinkamas ritmo veiksenai	9 (22,5 proc.)	28 (70 proc.)	3 (7,5 proc.)

4 lentelės duomenys rodo, kad dauguma 91,1 proc. mokytojų mano, kad EIM naudojimas ritmo veiksenoje lavina mokinių tikslesnį ritmo pajautimą, 86,4 proc. pritaria, kad metodas suteikia galimybę greičiau išmokti teorinę medžiagą, 93,7 proc. apklaustųjų mano, kad EIM suteikia galimybę grupiniam kūrybiškumui, 85,3 proc. sutinka, kad mokant ritmo galima integracija su kitais menais. Apibendrinus tyrimo rezultatus galima teigti, kad šis metodas padeda lavinti mokinių ritmo pajautimą, suteikia galimybę greičiau išmokti teorinę medžiagą, skatina grupinį kūrybiškumą ir leidžia integruoti mokymąsi su kitais menais. Tai rodo, kad EIM yra veiksminga priemonė pedagogams ugdyti mokinius, gali turėti įvairių teigiamų pasekmių mokymo(si) procesui. Taigi, šie rezultatai skatina toliau plėtoti ir įtraukti EIM metodą į bendrojo ugdymo mokyklų programas.

Respondentų nuomonė apie EIM panaudojimą dainavimo veiksenoje pateikta 5 lentelėje.

5 lentelė. **EIM panaudojimo galimybės dainavimo veiksenoje (N=50)**

Teiginys	Pritaria	Nepritaria	Neturi nuomonės
Pasitelkus EIM greičiau įsiminama melodija	44 (93,7 proc.)	1 (2,1 proc.)	2 (4,3 proc.)
Padedą atskleisti dainos žodžių esmę	42 (87,5 proc.)	1 (2,1 proc.)	5 (10,4 proc.)
Lavina vaikų vaizduotę	44 (93,6 proc.)		3 (6,4 proc.)
Padedą mokiniams pajusti muzikavimo džiaugsmą	45 (93,7 proc.)	1 (2,1 proc.)	2 (4,2 proc.)
Mokant dainų galima integracija su kitais menais	21 (90,7 proc.)	1 (2,3 proc.)	3 (7,0 proc.)
EIM menkai tinkamas dainavimo veiksena	10 (23,8 proc.)	29 (70,1 proc.)	3 (7,5 proc.)

93,7 proc. sutinka su teiginiu, kad pasitelkus EIM greičiau įsiminama dainos melodija, patiriamas muzikavimo džiaugsmas, 87,5 proc. mano, kad EIM padeda atskleisti dainos žodžių esmę, 93,6 proc. pritaria, kad EIM padeda lavinti vaikų vaizduotę, 90,7 proc. pritaria teiginiui, kad naudojant EIM pamokoje, galima integracija su kitais menais.

Respondentų nuomonė apie EIM panaudojimą instrumentinio muzikavimo veiksenoje pateikta 6 lentelėje.

6 lentelė. EIM panaudojimo galimybės instrumentinio muzikavimo veiksenoje (N=50)

Teiginys	Pritaria	Nepritaria	Neturi nuomonės
Mokiniai greičiau įsimena melodiją	44 (91,3 proc.)	1 (2,2 proc.)	3 (6,5 proc.)
EIM panaudojimas skatina mokinių saviraišką	46 (95,8 proc.)	1 (2,1 proc.)	1 (2,1 proc.)
Skatina mokinius domėtis muzika	40 (87,0 proc.)	1 (2,2 proc.)	5 (10,9 proc.)
Padedą atskleisti kūrinio grožį	38 (86,3 proc.)	1 (2,3 proc.)	5 (11,4 proc.)
Muzikuojant galima integracija su kitais menais	38 (88,4 proc.)		5 (11,6 proc.)
EIM menkai tinkamas muzikavimo veiksenai	9 (22 proc.)	16 (70,7 proc.)	3 (7,3 proc.)

91,3 proc. pritaria, kad EIM panaudojimas instrumentinio muzikavimo veiksenoje padeda mokiniams greičiau įsiminti melodiją, 95,8 proc. pritaria, kad EIM skatina mokinių saviraišką, 86,3 proc. sutinka, kad EIM padeda atskleisti kūrinio grožį. 88,4 proc. apklaustųjų mano, kad muzikuojant galima integracija su kitais menais.

Tyrimo metu buvo pasidomėta, kuriose klasėse prasmingiausia naudoti EIM. Duomenys pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. EIM panaudojimo galimybės pagal ugdytinių amžių (N=50)

EIM naudojimas:	Pritaria	Nepritaria	Neturi nuomonės
Pradinėse klasėse	46 (59.0%)	3 (6.0%)	1 (2.0%)

Vidurinėse klasėse	44 (93,63%)	2 (4.2%)	1 (2.1%)
Vyresnėse klasėse	40 (87.0%)	2 (4.4%)	4 (8.7%)

Lentelės duomenys rodo, kad dauguma mokytojų mano, kad EIM tikslingiausia naudoti vidurinėse klasėse, kadangi jaunesni mokinių amžiaus grupės gali būti per jauni suprasti emocinius intelekto aspektus bei juos taikyti muzikiniame ugdyme. Turint omenyje, kad vidurinėse klasėse mokiniai jau yra pakankamai brandūs ir geba suvokti sudėtingesnius emocinių intelekto principus, EIM gali būti naudinga jiems suprasti ir gerinti savo tarpasmeninius santykius bei savirefleksiją. Šis įrankis gali labiau pasitarnauti būtent vidurinės mokyklos amžiaus grupėje, todėl mokytojai teisingai mano, kad tai yra tinkamiausias būdas taikyti EIM mokykloje.

Tyrimo metu respondentams buvo užduotas klausimas: Ar rekomenduotumėte savo kolegoms naudoti EIM muzikinio ugdymo procese? (pakomentuokite).

Gauti tyrimo duomenys rodo, kad daugiau nei pusė mokytojų (58 proc.) rekomenduotų EIM metodą savo kolegoms. Komentuodami savo atsakymus respondentai teigė, kad: „Rekomenduočiau, nes tai palengvina, pajvairina, praturtina darbą, vaikams įdomiau ir lengviau. Didesnė motyvacija”; „Gal ir rekomenduočiau, nes pati taikau pamokose metodo kai kuriuos elementus. Dažniausiai muzikos klausymosi veiksenoje”, „EIM labai domėjosi vyresnių klasių mokiniai. Ypač jiems patikdavo EIM naudojimas muzikos klausymo metu, ugdant epochų muzikos suvokimą”, „Tinkamai jį taikant galima pasiekti puikių rezultatų”, „Verta domėtis naujovėmis, kurios pajvairina procesą, daro jį patrauklesnį mokiniams”, „Tobulėja vaikų kūrybiškumas ir saviraiška”, „Viskas, ką vaikas pažįsta per emociją, jam patampa prasminga ir įsimintina. Todėl šis metodas labai tinka apskritai bet kurioje mokslo srityje”.

Tyrimo pabaigoje buvo svarbu sužinoti, kokius EIM privalumus ir trūkumus išvelgia respondentai. Taigi, mokytojams buvo pateiktas atviras klausimas: Kaip manote, kokie yra emocinio imitavimo metodo privalumai ir trūkumai? Pakomentuokite.

Išanalizavus atsakymus, 8 lentelėje pateikti mokytojų įvardinti EIM privalumai.

8 lentelė. EIM panaudojimo privalumai (N=50)

EIM privalumai:
„Matau tik privalumus, nes pamokos įdomesnės, mokiniai lavina vaizduotę, iškalbą, kūrybiškumą”.
„Galima gretinti įvairius menus, skatinti diskusijas, skatina emocijų raišką”.
„Emocijas vaikas gali perteikti čia ir dabar”.
„Praplečia muzikos suvokimą, patiriamos estetiškos emocijos. Man šis muzikos mokymo metodas vienas iš patraukliausių”.

„Pasitelkus metodą ugdymo turinys tampa patrauklesnis, reiktų daugiau seminarų, kursų, mokymų apie šį metodą”.
 „Privalumai, kad EIM padeda mokiniams lavinti vaizduotę ir kūrybiškumą. Sudaroma galimybė į kūrinį pažvelgti iš įvairių pusių, diskutuoti apie įvairias problemas”.
 „Padeda geriau įsisavinti pamokos medžiagą”.
 „Padeda mokiniui geriau pajauti ir suprasti muziką taip pat padeda mokinio motyvacijai bei susikaupimui pamokos metu”.
 „Palengvina mokymąsi, suteikia daugiau džiaugsmo”.
 „Privalumas lavina kūrybiškumą, lengviau įsimena medžiaga, įdomesnės pamokos”.
 „Saviraiška, emocijos, kūrybiškumas”.
 „EIM skatina kūrybiškumą, ugdo empatiją”.
 „EIM skatina pasitikėjimą savimi, dėl to mokiniui tampa lengva išreikšti save ir emociją perteikti klausytojui, tokių kaip trūkumų šiuo metu nežvelgiu”.
 „Manau, šis metodas skatina mokinių kūrybiškumą, lavina fantaziją”.
 „Skatina motyvaciją”.
 „Manau šis metodas suteikia vien privalumus, žinoma reikėtų daugiau”.
 „Leidžia greitai ir efektyviai perteikti tam tikrų emocijų ir jausmų reikšmes arba būsenas. Padeda geriau suprasti kitų žmonių veiksmus ir reakcijas. Galima panaudoti kaip priemonę patirti naujas emocijas ir patobulinti savo emocinius įgūdžius. Gali palengvinti socialinį bendravimą, padėti prisitaikyti prie naujų situacijų”.
 „Betarpiškas bendravimas su pedagogu”.
 „Ugdo saviraišką, kūrybiškumą”.
 „Ugdo smalsumą, savęs pažinimą, interpretacinius gebėjimus”.
 „Skatina mokinių aktyvumą pamokoje”.
 „Vaikai greičiau įsitraukia į veiklas įgydami daugiau pasitikėjimo savimi”.
 „Padeda mokinių atsiskleisti mokinių individualumui ir saviraiškai. Labai tinkamas metodas grupinėms mokinių veikloms”.
 „Saviugdos skatinimas, motyvacija, gebėjimų atskleidimas”.

8 lentelėje pateikti autentiški (netaisyti) mokytojų pasisakymai rodo, kad metodo pasitelkimas praturtina ugdymo procesą, skatina mokinių aktyvumą, pamokos tampa įdomesnės, prasmingesnės: „pamokos įdomesnės, mokiniai lavina vaizduotę, iškalbą, kūrybiškumą”; „Skatina mokinių aktyvumą pamokoje”; „Palengvina mokymąsi, suteikia daugiau džiaugsmo”; „lengviau įsimena medžiaga, įdomesnės pamokos”.

Respondentai pažymi kūrybiškumo raišką ugdymo procese naudojant EIM: „padeda mokiniams lavinti vaizduotę ir kūrybiškumą. Sudaroma galimybė į kūrinį pažvelgti iš įvairių pusių, diskutuoti apie įvairias problemas“; „Skatina kūrybiškumą, ugdo empatiją“; šis metodas skatina mokinių kūrybiškumą, lavina fantaziją”. Būtina pažymėti, kad kaip metodo privalumą, mokytojai išskiria bendradarbiavimo, grupinio darbo galimybes: „Labai tinkamas metodas grupinėms mokinių veikloms“; „Betarpiškas bendravimas su pedagogu“; „Padeda mokinių atsiskleisti mokinių individualumui ir saviraiškai. Labai tinkamas metodas grupinėms mokinių veikloms”, bei pasitikėjimą savo jėgomis: „Vaikai greičiau įsitraukia į veiklas įgydami daugiau pasitikėjimo savimi“. Dar vienas svarbus veiksnys, kurį pažymėjo mokytojai – motyvacija: „Saviugdos skatinimas, motyvacija, gebėjimų atskleidimas”.

Apibendrinant gautus duomenis galime teigti, kad pedagogai teigiamai vertina EIM panaudojimą ugdymo procese, ir pastebi, kad metodas skatina mokinių kūrybiškumą, motyvaciją, darbą grupėse ir pozityvų bendravimą su pedagogu.

Visgi greta privalumų mokytojai išskyrė ir tam tikrus trūkumus, kurie pateikti 9 lentelėje.

9 lentelė. **EIM panaudojimo trūkumai (N=50)**

EIM trūkumai:
<p>„Trūkumas tas, kad vaikai dažnai nenori plačių diskusijų apie muziką pamokose, be to, labai stinga informacijos, kaip reikia EIM naudoti“. „Apie šį metodą galėtų būti kalbama plačiau“.</p> <p>„Su uždaro būdo vaikais sudėtinga abipusiai jį įgalinti“.</p> <p>„Metodas taikomas ne visada, pamokose trūksta laiko nuoseklumui...“.</p> <p>„Trūkumas, jog mokytojas turi puikiai išmanyti emocijas ir tinkamai reaguoti į mokinių emocijas. Be to, jei šis metodas naudojamas per dažnai, gali emociškai išsekinti, nuvarginti vaikus“.</p> <p>„Trūkumas, kad galimai pamokose atsiranda daugiau triukšmo, šiokio tokio chaoso, bet pats procesas, kai matai, kad emocinis imitavimas padeda vaikams atsiskleisti, nebeturi reikšmės girdint tą gal ir nemalonų kitų ausims chaosą, triukšmą. Žinoma, turi būti taikomos taisyklės, visi nori čia ir dabar išreikšti savo jausmus apie pažinimo patirtį, išlieti emocijas, bet tai galima nukreipti ir į kito pavidalo apibendrinimą. Pvz.: raštu išsakyti savo patirtį, arba sukurti menišką kūrinių pagal jausmus, kuriuos išgyveno susipažinę su naujomis žiniomis. Taip atsiranda daugiau drausmės, mažiau chaoso“.</p> <p>„Pagrindinis šio metodo trūkumas yra tas, kad atsiranda muzikinio UGDYMO TIKSLO painiava: nuo muzikinių tikslų ir muzikinių problemų ugdytinio dėmesys perkeliamas į subjektyvių išgyvenimų problematiką. Dėl šios priežasties minėtas metodas neturėtų būti laikomas MUZIKINIO ugdymo metodu“.</p> <p>„Trūksta informacijos ir žinių komentuoti“.</p> <p>„Nesu labai gerai susipažinusi todėl negalėčiau komentuoti“.</p> <p>„Nėra medžiagos pamokoms ,pačiam tenka daug ruošti“.</p> <p>„Trūkumai: Gali būti neveiksmingas arba netikslus atitikimas atliepiant jausmą arba emociją. Gali sukelti painiavą tarp tikros emocijos ir imituojamos arba sukelti klaidingas įžvalgas apie kitą asmenį. Gali būti sudėtinga atlikti emocinį imitavimą autentiškai ir įtikinamai. Gali lemti emocinio perpildymo arba nuovargio būseną, jeigu tai dažnai praktikuojama. Taigi, emocinio imitavimo metodas turi tiek privalumų, tiek trūkumų, todėl svarbu žinoti, kada ir kaip jį naudoti, kad pasiektumėte norimą rezultatą“.</p> <p>„Trūkumas, kad šiuolaikiniai vaikai nemoka sutelkti dėmesį“.</p> <p>„Trūkumas: per mažai sklaidos apie šį metodą“.</p>

9 lentelėje pateiktos mokytojų įžvalgos apie EIM trūkumus rodo, kad pedagogai abejoja ugdytinių noru mokytis muzikos: „šiuolaikiniai vaikai nemoka sutelkti dėmesį“; „gali emociškai išsekinti, nuvarginti vaikus“; „vaikai dažnai nenori plačių diskusijų apie muziką pamokose“; „su uždaro būdo vaikais sudėtinga“.

Taip pat akivaizdu, kad tyrime dalyvavusiems respondentams stinga žinių apie metodo panaudojimo galimybes: „Trūksta informacijos ir žinių komentuoti“; „Nesu labai gerai susipažinusi todėl negalėčiau komentuoti“; „Nėra medžiagos pamokoms ,pačiam tenka daug ruošti“; „per mažai sklaidos apie šį metodą“; „labai stinga informacijos, kaip reikia EIM naudoti“. Kai kurie mokytojai kritiškai apibūdino metodą dėl drausmės problemų: „pamokose atsiranda daugiau triukšmo, šiokio tokio chaoso“;

taip pat dėl *metodo veiksmingumo*: „gali būti neveiksmingas arba netikslus atitikimas atliepiant jausmą arba emociją“; „atsiranda muzikinio UGDYMO TIKSLO painiava“; „gali sukelti painiavą tarp tikros emocijos ir imituojamos arba sukelti klaidingas įžvalgas apie kitą asmenį“; „gali būti sudėtinga atlikti emocijų imitavimą autentiškai ir įtikinamai.

Analizuojant gautus duomenis galime teigti, kad didžioji dalis pedagogų teigiamai vertina EIM panaudojimą ugdymo procese, įvairiose muzikos pamokos veiksenuose ir pastebi, kad metodas skatina mokinių kūrybiškumą, motyvaciją, darbą grupėse ir pozityvų bendradarbiavimą su pedagogu. Pedagogai įžvelgia ir EIM trūkumus, tokius kaip drausmės problemas ugdymo procese, informacijos trūkumo, nenuoseklumo pamokos planavime ir kt.

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros analizė parodė, kad emocinio imitavimo metodas (EIM) užtikrina sėkmingą muzikinį auklėjimą, efektyviau lavina moksleivių muzikalumą, saviraišką, saviugdą, didina ugdytinių domėjimąsi muzika, kultūriniu, meniniu visuomenės paveldu, leidžia tradicinį ugdymo turinį pateikti naujai. Tuo pačiu teigiamai veikia visą ugdymo procesą, sudarant prielaidas inovaciniam tradicinių ugdymo priemonių panaudojimui.
 2. Emocinio imitavimo metodas (EIM) sudaro papildomas galimybes muzikos pedagogams įvairinti muzikinio auklėjimo procesą pradinėse klasėse. Sudaro palankius pagrindus subalansuoti pagrindinius pedagoginius tikslus: pažintinius (mokomuosius), psichomotorinius (lavinamuosius) ir auklėjamuosius (emocinius).
 3. Emocinio imitavimo metodu (EIM) galima efektyviai panaudoti visose pamokos muzikinės veiklos srityse: muzikos klausyme, vokalinėse pratybose, solfedžiavime, dainavime, ritmavime, instrumentiniame muzikavime. Emocinio imitavimo metodas (EIM) atskleidžia galimybes mokinių kūrybiškumo ugdymui, emocinio išraiškingumo formavimui, ugdytinių muzikos meno (kartu ir dalyko) asmeninės reikšmės bei naudos suvokimui, muzikos pedagogo autoriteto kėlimui, drausmės problemų pamokoje mažinimui. Metodo dėka galima integracija su kitais menais.
 4. Atliktas empirinis tyrimas parodė, kad, pedagogai palankiai vertina EIM, kaip priemonę siekiant racionalaus ir jausminio prado vienovės. Tai yra universalus, reikalingas ir veiksmingas metodas, kuris suteikia galimybę lavinti skirtingo amžiaus ugdytinių individualų ir grupinį kūrybiškumą, padeda mokiniams pajusti muzikavimo džiaugsmą. Mokytojų manymu, EIM metodas yra tinkamas naudoti visose muzikos veiklos veiksenuose ir neabejotinai padeda mokiniams geriau įsisavinti mokomąją medžiagą, skatina mokinių kūrybiškumą, saviugdą, muzikalumą, saviraišką.
- Analizuojant pedagogų požiūrį į emocinio imitavimo metodo taikymo galimybes bendro ugdymo mokyklų pradinėse klasių pamokose, buvo nustatytas palankus pedagogų požiūris į EIM taikymo galimybes visame muzikinio ugdymo procese, įvairiose pamokos veiksenuose. Pedagogai teigiamai

vertina metodą ir rekomenduoja naudoti visose amžiaus tarpsniuose, t. y., nuo pradinių iki vyresniųjų klasių.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Antanienė D. (2005). *Psichologija studentui*. Kaunas: Technologija.

Bradberry T. (2019). *Emocinis intelektas. Liūtai ne avys*.

Balčytis E. (2002). *Muzika*. Kaunas.

Сохор А. (1970). *Музыка как вид искусства. 2-е изд.* Москва: Музыка.

Dalcroze E. J. (1931). *Eurhythmics, art and education*. New York: Barners.

Dereškevičius P. (1993). *Lietuvos švietimo reformos gairės*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.

Еплов Б. (1985). *Избранные труды*. Москва: Педагогика.

Gordon E. (1980). *Learning Sequences in Music. Skill, Content and Patterns*. Chicago.

Jusienė R. ir Laurinavičius A. (2007). *Psichologija*. Vilnius: Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.

Кабалевский Д. Б. (1984). *Сила искусства*. Москва: Просвещение.

Katinienė A. (1998). *Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje*. Vilnius: Kronta.

Lekavičienė R. , Vasiliauskienė Z. (2007). *Psichologija šiandien*. Kaunas: Technologija.

Matonis V. (1991). *Muzika. Asmenybė. Kultūra*. Vilnius.

Myers David. G. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.

Navickienė L. (2001). *Emocinio imitavimo metodas muzikos pamokoje*. Vilnius: Kronta.

Navickienė L. (2005). *Emocinio imitavimo metodas muzikos pamokoje*. Vilnius: Kronta.

Orff K. (1975). *Schulwerk. Musik für Kinder*. Mainz.

Petty G. (2006). *Šiuolaikinis mokymas*. Vilnius: Tito alba.

Тараканов М. (1980). *Замысел композитора и путеего воплощения*.

Психология процессов художественного творчества. Ленинград:

Jovaiša L. (1993). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija.

Piličiauskaitė –Navickienė L. (2012). Pedagoginio dvasingumo link / Susitikimai su Albertu Piličiausku. Vilnius: Margi raštai.

Strakšienė D. (2009). Muzikos kūrybinių didaktinės refleksijos ugdymas muzikavimu. Monografija. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.

Rinkevičius Z. (2002). Muzikinis mąstymas ir jo ugdymas mokykloje. Klaipėda: *Klaipėdos* laikraščio redakcija. Rinkevičius Z. (2005). Muzikos pedagogika. Klaipėda. Klaipėdos universiteto leidykla.

Piličiauskas A. (1972). Muzikavimas. Ritmika. Improvizavimas. Vilnius.

Piličiauskas A.(1998). Muzikos pažinimas: stadijos, rezultatai ir reikšmė: II – oji knyga. Vilnius: LA-MUC.

Balčytis E. (1998). Apie muzikinio ugdymo Lietuvos mokyklose sistemą. Mūsų gaida. Nr. 7 P. 9-23.

Navickienė L. (2005). Emocinio imitavimo metodas muzikos pamokoje. Vilnius: Mokslo aidai.

Петрушин В. И. (2008). Психология и педагогика художественного творчества: Учебное пособие для вузов. Москва: Академический Проект, Гаудеамус

Sacks O. (2012) Muzikofilija. Vilnius. Apostrofa.

Myers G. D. (2000). Psichologija.

Psichologija studentui. Piličiauskaitė L. J. (2021) Vilnius. Aktin.

PRIEDAI

Priedas 1 Anketa pedagogams.

Mieli pedagogai,

Esu Giedrė Mikalauskaitė, Vilniaus universiteto Edukologijos instituto Muzikos pedagogikos II kurso magistrantūros studijų studentė. Rašau baigiamąjį magistro darbą apie emocinio imitavimo metodo taikymo galimybes bendrojo ugdymo mokyklų pradinėse klasių muzikos pamokose (mokytojų požiūrio analizė). Prašau atsakyti į pateiktus klausimus, Jūsų atsakymai, išsaugant anonimiškumą, bus panaudoti tik apibendrinant duomenis. Anketa anoniminė. Iš anksto dėkoju už Jūsų atsakymus (*atsakymą pažymėkite „X“ arba kitu ženklu, kita spalva. Kai kurie klausimai gali turėti ir keletą atsakymo variantų*).

Jūsų lytis:

- Vyras
- Moteris

Jūsų amžius (įrašykite):

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- 51 ir daugiau

Jūsų pedagoginio darbo stažas:

- 1-5 metai
- 6-10 metų
- 11 – 20 metų
- 21 ir daugiau

Jūsų išsilavinimas

- Aukštesnysis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštasis (bakalauras)
- Aukštasis (magistras)

Jūsų kvalifikacinė kategorija:

- Mokytojas
- Vyresnysis mokytojas
- Metodininkas
- Ekspertas

1. Pateikite savo nuomonę apie Emocinio imitavimo metodo (EIM) paskirtį

Emocinio imitavimo metodas (EIM) skirtas:	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Ugdytiniams turintiems specialiųjų poreikių					
Ypatingų gabumų turintiems vaikams					
Emocinių išgyvenimų raiškai muzikinio ugdymo procese					
Muzikos ir kitų menų gretinimui					
Pradinių klasių mokinių kūrybiškumui ugdyti					
Mokinių diskusijoms apie muzikos grožį					
Šio metodo paskirtis man abejotina					

2. Įvertinkite teiginius apie emocinio imitavimo metodo (EIM) panaudojimo galimybes muzikinio ugdymo(si) procese

Emocinio imitavimo metodas:	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Skatina ugdytinių mokymosi motyvaciją					
Padedą ugdytiniams susikaupti ir geriau įtvirtinti mokymo(si) medžiagą					

Skatina moksleivių kūrybiškumą ir emocinį išraiškin- gumą					
Menkai tinkamas naudoti pradinio ugdymo etape					
Koreliuoja su tradiciniais mokymo metodais ir būdais					
Formuoja ugdytinių dorines vertybes					
Gerina mokytojo ir mokinio tarpusavio santykius					

3. Kur įgijote žinių apie emocinio imitavimo metodą (EIM)?

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Nežinau
Seminaruose ir mokymuose					
Savarankiškai ieškojau informacijos internete					
Konferencijose ir meistriškumo kursuose					
Man iki šiol stinga žinių apie šį metodą					
Stebėjau kolegų vedamas pamokose, kuriose naudojamas EIM					

4. Kokiose pamokos veiksenose, Jūsų nuomone, prasminga naudoti EIM?

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Muzikos klausymas					
Muzikos teorija					
Solfedžio					
Ritmas					
Vokalinis muzikavimas					
Instrumentinis muzikavimas					

5. Įvertinkite teiginius apie EIM panaudojimą muzikos klausymo veiksenoje

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Muzikos klausymosi procesas tampa patrauklia veikla mokiniams					
Padedą pamokoje koreguoti drausmės problemas					
Tobulina mokinių saviraišką					

Sudaro galimybę tą patį kūrinį intensyviai klausytis 2-3 ir daugiau kartų					
Klausant muzikos galima integracija su kitais menais					
EIM menkai tinkamas muzikos klausymosi veiksenai					

6. Įvertinkite teiginius apie EIM panaudojimą solfedžio veiksenoje

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Greičiau įsisavinamos teorinės žinios					
Mokiniai lengviau įsimena melodiją					
Tiksliau intonuoja					
EIM suteikia grupinio darbo galimybę					
Solfedžiuojant galima integracija su kitais menais					
EIM menkai tinkamas solfedžio veiksenai					

7. Įvertinkite teiginius apie EIM panaudojimą ritmo veiksenoje

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Lavina mokinių tikslesnį ritmo pajautimą					
Suteikia galimybę greičiau išmolti teorinę medžiagą					
Suteikia galimybę grupiniam kūrybiškumui					
Mokant ritmo galima integracija su kitais menais					
EIM menkai tinkamas ritmo veiksenai					

8. Įvertinkite teiginius apie EIM panaudojimą dainavimo veiksenoje

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Pasitelkus EIM greičiau įsimenama melodija					
Padedą atskleisti dainos žodžių esmę					
Lavina vaikų vaizduotę					
Padedą mokiniams pajusti muzikavimo džiaugsmą					
Mokant dainų galima integracija su kitais menais					
EIM menkai tinkamas dainavimo veiksenai					

9. Įvertinkite teiginius apie EIM panaudojimą instrumentinio muzikavimo veiksenoje

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
Mokiniai greičiau įsimena melodiją					
EIM panaudojimas skatina mokinių saviraišką					

Skatina mokinius domėtis muzika					
Padedą atskleisti kūrinio groįį					
Muzikuojant galima integracija su kitais menais					
EIM menkai tinkamas muzikavimo veiksena					

10. Kaip manote, kuriose klasėse prasmingiausia naudoti EIM?

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Ne	Tikrai ne	Neturiu nuomonės
1. Pradinėse klasėse					
2. Vidurinėse klasėse					
3. Vyresnėse klasėse					

11. Ar rekomenduotumėte savo kolegoms naudoti EIM muzikinio ugdymo procese?

- Taip
- Ne
- Neįinau

Pakomentuokite pasirinką atsakymo variantą.....

12. Kaip manote, kokie yra emocinio imitavimo metodo privalumai ir trūkumai? Pakomentuokite

.....

.....

.....

Dėkoju už bendradarbiavimą!